

TOVARIŠ TITO O BORCIH NOV

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERSIC
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

Leto V
ŠT. 12
28. III. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

**Besede
in dejanja**

● S seje izvršnega odbora GO SZDL

Na področju invalidskega zavarovanja je posebno važno urediti popolno zdravstveno varstvo vojaških vojn invalidov. Za to sedaj bi običajne negotovosti lahko preprečili, če bi samoupravni organi v skladu z razširjenimi pristojnostmi hitreje ukrepali in o tem obveščali občane, kar je izvršni odbor posebej kritično ocenil. Politiki je treba tudi s sprejemom dodatnih predpisov, ki so nujni tako v zvezi kot z republiški zakonodaji za to področje.

Izvršni odbor GO SZDL je obravnaval »informacije o nekaterih aktualnih problemih borcev NOV«, ki jo je pripravila komisija za vprašanja borcev pri IS SRŠ. Ugotovilo je, da je s predpisi, ki jih je sprejela republiška skupščina na tem področju, posvečena velika skrb bivšim borcem NOB. Pri uveljavljanju teh predpisov to povsod aktivno sodelovale organizacije ZVB NOV in s tem borci sami. Zato je tudi prav, da sodelujejo pri odpravljanju napak, do katerih je ponekod prišlo. V nekaterih občinah so že izvršili revizijo odločb, ki so se pokazale kot dvomljive, kar je bilo dobro sprejeto.

Delo — 22. III. 1967

● Tako naj bi zviševali pokojnino

Pokojnina so bile prvič usklajene v začetku preteklega leta, ker se je raven življenjskih stroškov l. 1965 povečala v primerjavi s predhodnim letom za 32%. Življenjski stroški v l. 1965 pa so se povečali za 46%. Ker je usklajevanje obvezno, je treba pokojnino uskladiti tudi letos, in sicer 1. januarja. Vendar bi bilo enakega sistema kot lani bi bilo treba pokojnino, priznane do konca l. 1965, povečati za 23%. Toliko, če je namreč povečala povprečna raven življenjskih stroškov lani v primerjavi z l. 1965.

Gospodarski vestnik — 14. III. 1967

● Lahko bi bilo boljše in cenejše

Združeni izdelovalci konfekcije so bili na svojem plenem v sestanku bolj samokritični in iniciativni kot ponavadi. Priznali so, da na domači trg ne dajejo tistege, kar se zahteva, da pri izvozu niso vedno enotni, da še vedno obstaja odpor proti sodelovanju in specializaciji. Lani so izvozili ali dodelali konfekcije v vrednosti nad 53 milijonov dolarjev. Toda pa kapacitetah tekstilne industrije bi bil izvoz lahko še večji, ponudba na domačem trgu še boljša in cenejša.

Borba — 18. III. 1967

● Zajamčena pravica socialističnega občana

Javna beseda kot oblika komunikacije idej, poimovanja, stališč, pogledov in mnenj o poljih, ki so splošnega pomena, dobliva vedno večji vpliv in moč v naših samoupravnih družbenih odnosih. Postaja orodje istih naprednih družbenih dejavnosti, ki z močjo zakonov in ustvarjalne delavice živih tokov stvarnosti vodijo družbo k njenemu največjemu možnemu razvoju. Čeprav je vsebina teh okoliščin nova, na same po sebi to niso, kajti napredna je vselej — nečlane ali hitreje — našlo pota da se prebije in kaže smer naprednemu razvoju. V odnosu na javno besedo je novo to, da ta beseda načelno ne more biti monopol neklih ožjih družbenih sil, marveč zajamčena pravica socialističnega občana, do zlastimi obliki izražanja in oblikovanja svojih mnenj.

Komunist — 17. III. 1967

● Lepo se bdo oddolžili

Zdravstveni dom kot spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja bodo zgradili v vasi Sjenčak na Kordunu. Vas Sjenčak je bila pred vojno med največjimi zbirnimi centri za pomoč Jugoslovanom — španskim borcem v francoskih taboriščih. V zahvalo za to denarno pomoč bo prispevala h gradnji zdravstvenega doma tudi vrsta naših udeležencev v španski državljanski vojni.

Delo — 17. III. 1967

V nedeljo, 26. marca, je bilo v Prištini veliko ljudsko zborovanje, na katerem je govoril predsednik SFRJ Josip Broz-Tito. Med drugim se je zavzel tudi za borce NOV, o katerih je dejal:

»Kadar teče beseda o naših slabostih, menim, da je ena velikih pomanjkljivosti v tem, da ne skrbimo dovolj za bive borce iz osvobodilne vojne. Veliko mladih ljudi je bilo upokojenih. Ti ljudje so tako rekoč izključeni iz družbenega življenja in ne morejo delovati, čeprav so še vedno sposobni za to. To je treba popraviti. Truditi se moramo, da udeleženci vojne ne bodo menili, da so danes zavrženi. Izhajati je treba iz tega, da pokojnina, tudi če je velika, še ni vse. Kajti pri nas je družbeno politično življenje bujno in ti ljudje želijo in morajo sodelovati v njem. Na vse to nismo dovolj mislili in precejšen del krivde za to nosijo komunisti.

Ne smemo dovoliti, da bi se s temi vprašanji v komuni ukvarjali samo ljudje, ki upoštevajo le lastno računico. Tukaj morajo biti dejavni tudi komunisti. Naša obveznost in dolžnost je, da se resneje lotimo tega vprašanja, popravimo življenjske pogoje borcev in ravnamo z njimi tako kakor so zaslužili.

Dandanes se govori, vidite, tudi o nekakšni delitvi na stare in mlade. Jaz sem že rekel, da so med starimi povečini revolucionarji, ki so bili v boju in na vodilnih mestih. Mar ima kak pomen govoriti, da stari ne morejo več delati, ko pa imajo ogromne izkušnje in znanje in ko lahko naši družbi še mnogo dajo. Vendar pa je res, da moramo v prid napredku pomlajevati naše institucije in dvigati mlade kadre.«

Sedmi plenum centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije SPODBUDA ZA ODLOČNEJŠO AKCIJO

V četrtek, 23. marca, je bil v Ljubljani sedmi plenum centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Resolucija, ki jo je sprejel ta plenum, pomeni začetek novega obdobja v delu ZKS; ta resolucija pomeni toliko kot novo, učinkovito orožje v boju proti vsem odporom, ki se postavljajo na pot družbenemu napredku.

O predlogu resolucije je uvodoma govoril član izvršnega komiteja CK ZKS Mitja Ribičič. V svojem govoru je naglasil tole:

V predlogu resolucije je poseben poudarek na samoupravljanju kot edino možni poti graditve socializma. Čeprav množice sprejemajo samoupravljanje kot temelj družbene ureditve, ne moremo ne prizadeto opazovati, da bi kdor pod geslom samoupravljanja in demokracije razširjal neupanje, nacionalizem, šovinizem ali pa celo razbijaško deloval proti jugoslovanski socialistični skupnosti. Še vedno je razširjeno mišljenje, da bi lahko aktualne družbene probleme reševali le s krepko roko in z vladno v imenu ljudi. Primitivizem in zaostalost sta — objektivno vzeto — hrana takim težnjam.

Resolucija posveča posebno pozornost tudi pravilnemu vrednotenju samoupravnih od-

nosov. V njej je poudarjeno, da samoupravljanje ni samo pravica, temveč tudi odgovornost in red. Samoupravljanje ne pomeni atomiziranja družbe, temveč temelj za demokratično povezovanje.

Predlog resolucije govori precej obširno tudi o pravilnem vrednotenju revolucije in udeležencev NOB. Zavzema se za to, da mora SR Slovenija z udeležbo samih borcev in organizacij ZB urejati probleme udeležencev NOB tako, da bodo živeli dostojno in primerno življenjski ravni delovnih ljudi. Odločno se je treba postaviti po robu težnjam, da bi kdorkoli prikazoval pozitivno zakonsko urejanje teh problemov kot družbeni privilegij in solunaštvo, a udariti je treba tudi po vsakršni zlorabi, ki bi rušila ugled borcev in njihove organizacije. (Besedilo tega dela resolucije objavljamo posebej.)

Dalje je tovariš Ribičič poudaril, da odmiranje države še

ne pomeni, da je država že odmrta, saj živimo v resničnem svetu, ne pa v svetu samih dobrobrskih ljudi. Resolucija poudarja potrebo po utrjevanju avtoritete slovenskega političnega vodstva v tem smislu, da je odgovorno za suverenost in neodvisnost slovenskega naroda in jugoslovanske socialistične skupnosti. Posebno je poudarjena tudi potreba po avtoriteti varnostne službe in njeni sposobnosti, da deluje v smeri odkrivanja in preprečevanja dela sovražnikov socializma.

Resolucija govori obširno tudi o idejni jasnosti glede uresničevanja gospodarske reforme, o kadrovske politiki in o nacionalnem vprašanju.

Med diskutanti, ki so govorili o resoluciji, je bil tudi Edvard Kardelj, ki je med drugim dejal, da je zadovoljen, da imamo pred seboj po dolgem času spet pravo idejno-politično resolucijo, ki je osvobodena vsakdanjega praktičizma in ki

je posvetila pozornost predvsem idejnim in političnim problemom. Zavedati se moramo, da je iluzija govoriti o tem, da v socialistični družbi ni in ne sme biti konfliktov. Kolikor več je konfliktov v bolj razviti in bolj komplicirani družbi, toliko moč-

● Nadaljevanje na 3. str.

IZ RESOLUCIJE VII. PLENUMA CK ZKS

Odnosi do borcev NOV in naše borbene preteklosti

Samoupravljanje in demokratična družba sta plod izrednih naporov in žrtv slovenskega naroda, delavskega gibanja in komunistične partije. Oblikovanje novih odnosov in novega človeka terja trajno prisotnost izkušene prehojene poti, pravilno vrednotenje revolucionarnih tradicij in spoštovanje do borbene preteklosti. Zato je za našo družbo politično in moralno nadvse važen odnos do ljudi, ki imajo bogate revolucionarne izkušnje. Komunisti ne moremo drugače tolmačiti neodgovornih in sovražnih napadov na naše revolucionarne tradicije, na družbeni ugled borcev NOB in na revolucionarne kadre, ki so se v najusodnejšem času borili za zmago, obstanek in napredek socialistične družbe, kakor kot poskus, da bi razvrednotili revolucijo samo in njene politične rezultate. Kritiki, ki izhaja iz takih ideoloških in političnih namer, se morajo komunisti vselej najodločneje postaviti po robu.

Odločno se moramo upreti tudi težnjam, da bi kdorkoli prikazoval pozitivno zakonsko urejanje borčevskih problemov kot družbeni privilegij in solunaštvo, da bi kjerkoli poskušali omejevati že urejene zdravstvene in socialne pravice borcev, pa tudi odločneje udariti po vsakršni zlorabi, ki bi rušila ugled borcev in njihove organizacije. Na svojo željo, iz zdravstvenih in drugih motivov upokojeni borec ostane dejaven in dragocen oblikovalec družbenih odnosov.

V celotnem vzgojnem delovanju naše družbe morata spoznavanje neposredne preteklosti, ki je privedla do socialistične revolucije, in revolucija sama dobiti mnogo več mesta, kakor ga imata danes. Bogate in izvršne izkušnje našega delavskega gibanja in še posebej štiriletno narodnoosvobodilne borbe so temelj za novejšo slovensko narodno, politično in vojaško zgodovino. Zavarovati in ohranjevati, raziskovati in proučevati je treba zgodovinsko gradivo te dobe. Za to nalogo moramo ustvarjati kadrovske in materialne pogoje. Na sodoben način je treba posredovati mlademu rodu borbena izročila narodnoosvobodilne borbe, moralne in kulturne vrednote revolucije, njeno resnično podobo ter pomen njenih smotrov in pridobitev.

IZREDNA SEJA PREDSEDSTVA RO ZVB NOV SLOVENIJE

TREBA JE OKREPITI idejno-politični vpliv v ZVB

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije je na svoji izredni, razširjeni seji, 21. marca razpravljalo o aktualni problematiki borcev in njihovih organizacij. Seje, ki jo je vodil predsednik Franc Leskošek-Luka, so se udeležili tudi predsednica SZDL Vida Tomšič, sekretar CK ZKS Franc Popit in član izvršnega komiteja CK ZKS Mitja Ribičič.

V uvodnem poročilu o ugotovitvah na sektorskih posvetovanjih ZVB NOV Slovenije je bilo rečeno, da ZVB NOV Slovenije trenutno smatra za svojo poglavitno nalogo podpirati izvajanje gospodarske reforme in pa aktivno sodelovati v pripravah na volitve. Z zadovoljstvom ugotavlja, da med 1488 združenji in 62 občinskimi odbori ZVB v Sloveniji ni niti ene organizacije, ki bi nasprotovala izvajanju gospodarske reforme in ki ne bi podpirala priprav na volitve. Žal pa tu in tam prihaja včasih tudi do nesporazumov med posameznimi člani, ki pač različno gledajo na izvajanje posameznih konkretnih nalog. Včasih so takih nesporazumov krivi tudi osebni interesi posameznikov, tako v organizaciji kakor tudi zunaj nje.

Sledili sta poročili o razvijanju revolucionarnih tradicij NOB in o delu komisije rezervnih oficirjev in podoficirjev.

V razpravi, ki je sledila tem poročilom in v katero so posegli tudi Mitja Ribičič, Vida Tomšič in Franc Popit, so člani predsedstva do podrobnosti orisali politično situacijo v organizacijah borcev širom po Sloveniji, nakazali njihovo politično vlogo ter opredelili tudi mesto, ki

pritiče organizacijam borcev, in pa naloge, ki sodijo v območje njihove dejavnosti. Naglašali so, da bo treba v ta namen okrepiti idejno-politični vpliv v ZVB, da bi se ugled borcev na terenu povečal. Zato naj bi v naših organizacijah obstajali aktivni borci, ki bi vedno o pravem času pojasnjevali članstvu na sestankih vse pereče družbeno-politične zadeve. V tej

● Nadaljevanje na 3. str.

Sedemindvajseti marec je jubilejni dan velike odločitve jugoslovanskih narodov. Dva dni pred tem, pred 26 leti, je vlada Cvetković-Maček na Dunaju podpisala sporazum o pristopu Jugoslavije k Trojnemu paktu in s tem vdano pokleknila v objem fašistične osi. Toda jugoslovanski narodi so pod vodstvom KPJ odločno izrekli svoj veliki: »NE! Razburkane množice so v naslednjih dneh planile na ulice in z geslom: »Bolje rat nego pakt«, »Bolje grob nego rob« ovrgele izdajalsko dejanje tedanje vlade. S tem pa se je začela zgodovinska prelomnica v političnem življenju Jugoslavije in začetek naše socialistične revolucije.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *Svilanit* KAMNIK

X. seja CK ZK Makedonije. — V Skopju je bila pod predsedstvom Krste Crvenkovskega X. seja CK ZK Makedonije, na kateri so razpravljali o političnem stanju v Makedoniji, o družbeno-političnih problemih in akciji ZK Makedonije. Udeleženci seje so ugotovili, da sta v preteklem obdobju gospodarska in družbena reforma dobivali nove impulze, ki se kažejo, kar zadeva Makedonijo, v relativno visoki stopnji rasti industrijske proizvodnje, povečani produktivnosti dela in doseženih splošnih ekonomskih učinkih.

GO SZDL Slovenije o predvolilni dejavnosti. — Na seji izvršnega odbora GO SZDL Slovenije, ki jo je vodila predsednica GO Vida Tomšič, so poudarili, da dosedanja predvolilno politično aktivnost označuje nova kvaliteta, ki smo jo dosegli s tem, da smo uspeli povezati izbiranje možnih kandidatov z razčiščenjem vseh protislovij našega socialističnega razvoja. Med

V žarišču dogodkov

drugim so tudi potrdili, naj politična aktivnost v nadaljnjem obdobju pomeni najširšo mobilizacijo upravljavcev za hitrejšo urejanje problemov.

Predsednik Tito na Kosovem in v Metohiji. — Predsednik republike Josip Broz Tito je doslej obiskal že več mest v avtonomni pokrajini Kosovo in Metohiji. Na vsakem koraku ga pozdravljajo tisoči Siptarjev, Srbov, Crnogorcev in Turkov. V razgovorih s predstavniki in na mitingih delovnih ljudi je med drugim izrazil prepričanje v prihodnji, še hitrejši razvoj Kosovega in Metohije in se posebej poudaril, da se mora prav tu uresničiti načelo bratstva in enakopravnosti, ki je bilo vedno napisano na naši partijski zastavi.

Saigonec Ky zahteva razširitev vojne v Vietnamu. — Na sestanku predsednika Johnsona z voditelji saigonskega režima na pacifiškem otoku Guam je premier Cao Ky zahteval od ZDA, da razširijo bombardiranje DR Vietnam in uveljavijo posebne ukrepe na mejah ob Kambodži in Laosu, da bi onemogočili preskrbo in infiltracijo iz Severnega Vietnamu. Sestanek se je po daljšem naštevanju ameriških »uspehov« v Vietnamu končal tako, da je preostalo le malo upanja za časten umik ameriške vojske in da ni nobenih neposrednih možnosti za pogajanja.

Shaw uradno obtožen zarotništva. — Sodni senat New Orleansa je uradno obtožil poslovnega človeka Claya Shawa, da je koval zaroto proti predsedniku Kennedyju. V obtožnici je rečeno, da je 54-letni Shaw iz New Orleansa med 1. septembrom in 10. oktobrom 1963 v New Orleansu s premislekom in ilegalno naklepal zaroto skupaj z Davidom Ferriejem, Leejem Oswaldom in drugimi, hoteli ubiti Johna Fitzgeralda Kennedyja.

Aden bo neodvisen že 1. novembra letos. — Britanski tisk trdi, da namerava Velika Britanija razglasiti neodvisnost Adena 1. novembra letos. Temu nasprotujejo vlada in šejki Južnoarabske federacije, ker čutijo, da sloni njihova oblast na britanskem orožju in da bi jo prav lahko izgubili, kakor hitro se Britanci umaknejo. Znano je, da 50 tisoč prebivalcev arabskega juga nima strehe nad glavo in živi v največji revščini, kar je posledica britanskih kazenskih ekspedicij.

Somalija ostane pod francosko upravo. — Od skupno 39 tisoč vpisanih volivcev v Somaliji pod francosko upravo se jih je 60 % izreklo za francosko upravo, ostali pa za neodvisnost. Dežela ima okrog 125 tisoč prebivalcev. Od teh je 58 tisoč Somalcev, 48 tisoč Afarov, drugi pa so Arabci in Francozi. V glavnem mestu Somalije Džibutiju so že nekaj dni hude demonstracije v protest proti rezultatom referendumu. Francozi jih v krvi zatirajo. Grozi državljanska vojna.

Pogovori o zavihanju raketne tekme. — V Moskvi je imel ameriški veleposlanik Thompson prvi pogovor s sovjetskimi zunanjim ministrom Gromikom o tem, kako zavreti tekmo v oboroževanju z balističnimi raketami in vzpostavljanju protiraketnih obrambnih sistemov. Predsednik Johnson je namreč predlagal sovjetski vladi pogovore o omejitvi oboroževanja z raketami in obrambe pred njimi. Po njegovem mnenju bi obe državi z opustitvijo raketnega oboroževanja precej prihranili.

Kitajska armada širi oblast na industrijo. — Dejavnost kitajske armade v tovarnah, rudnikih in drugih industrijskih podjetjih — lahko jo imenujemo kar oblast — obsega predvsem propagiranje Mao Ce Tungovega nauka. Vojaki pojasnjujejo z različnimi metodami proletarske revolucionarno linijo. Pri razširjanju Mao Ce Tungovega nauka množično sodelujejo tudi zdravstveni delavci, ki iz mest odhajajo na podeželje in jim je razlaganje Maovih izrekov glavni poklic.

Avstrija je predložila gradivo o Stanglu. — Avstrijsko pravosodno ministrstvo je sporočilo, da so brazilskemu zunanjemu ministrstvu poslali zahtevo, naj izroče Avstriji vojnega zločinca Franza Stangla. Brazilski so hkrati poslali dokazno gradivo, obsega več sto strani. Trditve Stanglovih odvetnikov o zastaranju vojnih zločinov so brezpredmetne, ker je Brazilija podpisala konvencijo o genocidnem zločinu; ta konvencija ne pozna zastaranja zločinov, kakršne ima na vesti Stangl.

Udar v Sierra Leone. — Skupina oficirjev pod vodstvom polkovnika Gende je v državi Sierra Leone izvedla državni udar. Oficirji so ukinili ustavo, razpustili vse politične stranke in prepovedali vsakršno politično dejavnost v državi. Pučisti zatrjujejo, da bo novoustanovljeni »svet nacionalne reforme« spoštoval vse mednarodne obveznosti države in da bo še naprej priznaval britansko kraljico Elizabeto za vladarico Commonwealtha.

Razorožitveni pohod v ZR Nemčiji. — Med letošnjo velikonočno kampanjo za razorožitev so v več kot 200 zahodnonemških mestih priredili pohode in demonstracije. Organizirali so tudi deset velikih zborovanj. Poziv na te manifestacije je podpisalo več kot deset tisoč prebivalcev, med njimi mnogo uglednih osebnosti: okrog 200 poslancev in funkcionarjev političnih strank, 800 sindikalnih funkcionarjev in drugih.

POJASNILO

V članku »Obsežna lestvica vprašanj na posvetovanju v Kranju«, ki je bil objavljen v zadnji številki »TV 15«, je med drugim omenjeno, da je druga izdaja Svetinove Ukane že razprodana. Na vprašanja bralcev pojasnjujemo, da je razprodana prva knjiga oziroma prvi del Ukane, t. j. prva in druga izdaja (ponatis) tega dela, medtem ko je druga knjiga oziroma drugi del Ukane v tisku.

Zadnja seja IK CK ZKS, na kateri so bila na dnevnem redu vprašanja borcev, je vzbudila upravičeno zanimanje in podporo članov ZB, tako zaradi pomembnosti teh vprašanj kot zaradi neposredne prizadetosti večine nekdanjih udeležencev NOB. Mnogi so z olajšanjem sledili razpravi, pričakujoč sklepe, ki naj bi pomagali odstraniti vsa doslej nakopičena navzkrižja in nasprotja, do katerih je prišlo sprito družbenega razvoja v zadnjih letih.

Cepprav smo že priobčili nekaj zapažanj z letnih skupščin krajevnih organizacij ZB, je prav, da v luči seje CK osvetlimo

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

VESTI IZ AJDOVŠČINE

Koordinacijski odbor za zbiranje pomoči vietnamskemu ljudstvu, ki je bil ustanovljen na pobudo občinskega odbora ZZZB iz predstavnikov vseh družbeno-političnih organizacij, je 8. marca dobil prvi prijavi. Dve najmanjši združenji borci v občini ZB iz Gojše in Stomaža sta dali skromen prispevek skupno 600 novih dinarjev. Prijavilo se je tudi več članov, da bodo dali kri. Mnoge večje politične in gospodarske organizacije pa še vedno molčijo. Moralo bi jih biti sram pred tema dvema majhnima združenjima...

Na letni skupščini v Batujah je predsednik Anton Dolinar med drugim dejal: »Glavno vprašanje, ki ga moramo rešiti, je zaposlovanje mladine, ki je zaradi gospodarske in družbene reforme postalo še bolj pereče. Mlajši člani kmečkih združenj so zaposleni v podjetjih, posestva pa ostajajo neobdelana. Otroci delavcev pa se ne morejo zaposliti, čeprav imajo priporočila občinskega odbora ZZZB NOV.«

Poročilo in razprava sta se ukvarjala predvsem z dejavnostjo bivših borcev pri urejanju njihovih mate-

rialnih težav in z njihovim delom v družbeno-političnih organizacijah. Za novega predsednika so izbrali tovariša Hermana Furlana.

Na skupščini ZB v Lokavcu naj bi dva biva borce, predsednik združenja Franc Čibej in tajnik Jože Černigoj, dobila po 10.000 starih dinarjev nagrade za požrtvovalno delo. Oba sta nagradi odklonila in denar poklonila mladini kot svoj prispevek za gradnjo mladinskega doma. Skupščina pa je posebej podelila mladini 20.000 dinarjev in zahtevala, naj predsednik in tajnik svoji nagradi le sprejmeta.

Zveza prijateljev mladine tudi letos s sodelovanjem ZB organizira »Kurirčkovo pošto«, eno izmed najbolj množičnih manifestacij slovenskih pionirjev. Letos je ta prireditel posvečena 25-letnici pionirske organizacije in 25-letnici ustanovitve prvih slovenskih brigad.

»Kurirčkova pošta« bo letos šla na pot 10. aprila iz pet izhodiščnih točk: Ilirske Bistrice, Pohorja, Crnomlja, Gornje Radgone in Zelenikov. Pionirski odredi skupaj z občinskimi odbori Društva prijateljev mladine in komisij za tradicijo NOB pri ZZZB že zdaj pripravljajo vse potrebno.

»Kurirčkova pošta« z oznako »P« (Primorska) bo potovala 1. mesec in v tem času prešla 400 km. Obiskala bo razne kraje na Primorskem in v Istri, ki so znani iz NOB. Pionirji bodo hodili po skritih stezah in reševali razne taktične naloge. V vsaki šoli, ki jo bodo obiskali kurirčki, bodo partizanski mitingi s krajšimi programi, petjem, recitacijami in pripovedovanjem starih borcev.

Jošt Potokar

IVAN SUČUR

Obvestilo ZROP

Vabimo rezervne oficirje in podoficirje, člane ZROP Vrhnik, Borovnica in Log na predavanje Franja Kranjca, ki bo dne 31. marca 1967 ob 17. uri v domu JLA na Vrhniku. Tovariš Kranjc bo predaval o roški ofenzivi, nato pa bodo predvajali kratki film iz druge svetovne vojne.

Komisija za ZROP pri občinskem odboru ZZZB NOV Vrhnika

Logaška občina bo podelila domicil Dolomitskemu odredu

Pred nedavnim sta v Logatcu zasedali komisiji za zgodovinsko-spomeniško dejavnost in komisija za obujanje tradicij NOB. Poleg članov komisije so

se sestanka udeležili tudi predstavniki ZZZB NOV občine Vrhnik in predstavniki muzeja iz Loža. Obe komisiji sta obravnavali podelitev domicila Do-

lomitskemu odredu, ki ga bo sprejela občinska skupščina Logatca na občinski praznik 12. septembra letos.

Udeleženci so menili, da je podelitev domicila Dolomitskemu odredu utemeljena, saj je bil ustanovljen junija 1942 za operacijsko področje, ki je segalo od Hotedršice in Zibrs pri Logatcu do Ljubljane. Velik del tega področja je obsegal tudi današnje območje logaške občine: Logatec, Hotedršica, Zibrs, Rovte, Vrh in Ziri.

Organizacijo podelitve domicila pripravljala posebni odbor s štabom Dolomitskega odreda.

Na sestanku so razpravljali tudi o razširitvi muzeja revolucije v Ložu na vse tri občine — Cerknico, Vrhniko in Logatec. Muzej naj bi v prihodnosti imenovali Notranjski muzej, vse tri omenjene občine pa naj bi bile njegove ustanoviteljice. Notranjski muzej bo velika pridobitev za vso Notranjsko, ker bo služil zlasti naši šolski mladini pri spoznavanju OF in partizanstva v teh krajih.

Člani komisij so razpravljali tudi o programu dela za leto 1967 in ga tudi sprejeli. Se posebno poudarjajo, da mora biti zgodovina NOB domačega kraja obdelana do konca leta 1967. Krajevne kronike pišejo v Zireh, Dol, Logatcu, Gor. Logatcu in Lazah.

F. J.

Ob tabornem ognju

nih družbenih dogajanj in razvoja. Trenutna nerazpoloženja, prizadetost, pa tudi velika mera nesamokritičnosti so nato botrovali raznim izpadom, netovarištvu, medsebojnemu obtoževanju, kar je očitno ustvarilo v javnosti zmotne predstave o borcih

nost članov ZB. Odras zaupanja naših ljudi v borce je tudi rezultat predhodnega evidentiranja možnih kandidatov za odbornike občinske skupščine in poslance za republiško in zvezno skupščino, ki ga je izvedel občinski odbor SZDL. Med evidentiranimi možnimi kandidati za odbornike je bilo 42 % članov ZB, možni kandidati republiške in zvezne skupščine pa so razen enega vsi člani ZB.

Zaradi začetnih pomanjkljivosti v tej akciji je bilo med občani precej pripomb na račun razmeroma ozke volilne komisije, v kateri ni bilo predstavnika občinskega odbora ZZZB.

Borci pozdravljajo sklepe CK ZK Slovenije

tudi tista vprašanja, ki bodo zdaj bolj aktualna. O tem je bilo te dni veliko govora v sekretariatu občinskega odbora ZB v Radovljici.

Neurejeni odnosi do borcev in pa zadnje čase dokaj razgibana kampanja proti njihovim zakonitim pravicam so marsikaj povzročili pretirano, lahko bi rekli tudi preveč zdramatizirano vzdušje, kar jih je vse bolj odtrgalo od aktivnega političnega delovanja in marsikaj tudi popolnoma izoliralo od vsakodnevnih

in ne nazadnje tudi o položaju v organizaciji ZB. Od tod tudi pristranska stališča, največkrat prenapeta, ki smo jih zasledili v tisku, radiu in v javnih razpravah. Ta nasprotja so še bolj spodbujala določene kroge h gonji proti borcem.

Takšnih izpadov je bilo nekaj tudi v Radovljici, vendar zavoljo zrelosti vodstev združenj in občinskega odbora ni bilo hujših posledic. Zaveda članstva se je manifestirala posebno z več kot zadovoljivo udeležbo na skupščinah v vseh krajih občine. Temu dejstvu je pripisati tudi živahno predvolilno dejav-

Na plenumu občinskega odbora SZDL je bil sprito takšnih pripomb podan predlog Socialistični zvezi, da se v politično volilno komisijo vključijo oziroma kooptirajo še predstavniki KO SZDL iz drugih krajev občine in predstavniki ZB.

Uresničevanje ciljev reforme, predvsem pa trenutno najvažnejša akcija — predvolilna aktivnost je veliko torišče dejavnosti organizacij in vsakega člana ZZZB. Izbistrena stališča na seji CK bodo še večja spodbuda borcem, da bodo tudi tokrat — kakor vedno doslej — v prvih vrstah.

JR

Železarna skrbi za borce in invalide

Organi delavskega samoupravljanja v jesenski železarni so na podlagi 5. člena zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju na seji 18. februarja sprejeli pravilnik o izplačevanju osebnega dohodka za prvih trideset dni nesposobnosti za delo zaradi bolezni. 7. člen tega pravilnika določa, da imajo vojni in mirnodobni vojaški invalidi, španski borci in nosilci »Spomenice 1941« na podlagi zakona o zdravstvenem zavarovanju pravico do polnega nadomestila. Razliko, ki jo bodo dobili ti tovariši več kot drugi, bodo krili iz sredstev, namenjenih za brezplačno zdravstveno varstvo teh oseb.

Osmi dan po sprejemu tega pravilnika je nehal veljati stari, ki je bil sprejet še leta 1966 in ki se nanaša na nadomestilo za prve tri dni bolezni.

Cepprav imajo invalidi te pravice iz zdravstvenega varstva že zagotovljene z zakonom, lahko rečemo, da so organi delavskega samoupravljanja jesenske železarne, ko so sprejemali pravilnik, mislili na svoje tovariše borce in invalide. Zato imamo morda to vprašanje invalidi, ki smo zaposleni v železarni, rešeno med prvimi v Sloveniji.

Morda bi bilo dobro, če bi take pravice uživali tudi drugi partizanski borci, ki so se odzvali klicu domovine pred italijansko kapitulacijo. Morda bi naši sredstva tudi zanje, ki imajo marsikdaj slabo zdravje kot posledico naporov. Samo še nekaj let, pa bodo vsi več ali manj v pokolu.

Po približnih podatkih je zdaj v železarni še kakih 200 bivših borcev izpred 9. septembra 1943. Če bi imeli brezplačno zdravniško pomoč, bi marsikdoraje hodil k zdravnikom in si s tem podaljšal življenje. Cepprav so organi delavskega samoupravljanja že sprejeli pravilnik, ga lahko še dopolnijo in dajo te pravice tudi drugim borcem. S tem bi vsem drugim organizacijam pokazali zgledno skrb za borce in postali primer v državi, kako je treba urejati varstvo bivših borcev.

KAREL ZORKO

»Kurirčkova pošta« na Koprskem

V Koprku so priredili posvetovanje vseh zastopnikov osnovnih šol občine. Udeležil se ga je tudi predstavnik zavoda za prosvetno-pedagoško službo, JLA, zveze kulturno-prosvetnih društev, ZMS in ZZZB.

Ob 15. uri dne 19. aprila bo slavnostni sprejem »Kurirčkove pošte« v Koprku. Program bodo pripravili učenci osnovnih šol. Pionirji bodo pisali spise o NOB, najboljša pa bodo šole poslale na občinski odbor ZZZB, kjer bo posebna komisija izbrala med njimi najboljše. Take bodo nagradili in objavili. Pionirji, ki bodo nagradjeni, bodo sodelovali tudi kot predstavniki svojih šol na sprejemu v Koprku. Prvi nagradjenec pa se bo udeležil tudi sprejema pri predsedniku republiškega odbora ZZZB, tovarišu Francu Leskošku-Luki, ki bo v Ljubljani dne 20. maja.

Na posvetovanju so se dogovorili tudi glede organiziranja predavanj po šolah. Ponekod bodo prikazovali tudi filme. Pred tem bo koprski muzej pripravil posebno razstavo, posvečeno obletnici ustanovitve okrožnega komiteja KPS za Istro.

Seveda se bo akcije udeležilo tudi mnogo bivših borcev, članov ZB.

A. K.

Pojem elegance so kravate veritral TOVARNE Seilani KAMNIK

COSMOS

INOZEMSKA ZASTOPSTVA

LJUBLJANA

CELOVŠKA CESTA 24

tel. 313-141

CENE VOZIL »ALFA ROMEO«

Tip vozila	Lit	Sch	US \$	DM	N-din
Giulia 1300	1.035.000	43.056	1.636	6.624	13.665
Giulia 1300 TI	1.070.000	44.512	1.712	6.848	14.240
Giulia GT Junior	1.303.000	54.210	2.085	8.340	19.725
Giulia TI	1.150.000	47.840	1.840	7.360	17.080
Giulia Super	1.240.000	51.894	1.984	7.936	18.950
Giulia GTV	1.492.000	62.075	2.387	9.550	22.350

Plačilo na devizni račun »COSMOS«, Ljubljana, številka 501-620-7-32015-10-227
KB LJUBLJANA.

KAKO UREDITI GMOTNI POLOŽAJ INVALIDOV

V Trbovljah je skoraj 300 invalidov in invalidskih upravičencev, katerih gmotni položaj ni zadovoljiv. Podrobni podatki so naslednji: osebnih invalidov NOV je 98, osebnih invalidov iz Avstro-Ogrske je 12, vdov padlih oz. umrlih borcev NOV je 122, družinskih invalidskih upravičencev pa je 62.

Gmotni položaj invalidov in invalidskih upravičencev je bil pred kratkim predmet razprave na sestanku, ki so se ga udeležili predstavniki komisije za vprašanja invalidov in borcev NOV pri občinski skupščini Trbovlje, občinskega odbora NOV Trbovlje in drugi. Predvsem je bilo poudarjeno, da je

treba hitreje izboljšati gmotni položaj invalidov in invalidskih upravičencev. Predlogov za to je več, vendar si močno nasprotujejo, predvsem pa celoviteje ne rešujejo problemov, ker ne obravnavajo vseh problemov enako.

V Trbovljah, na primer, me-

nijo, da je treba v prihodnje zagotoviti gmotno preskrbljenost vdov padlih borcev z zakonom o vojaških vojnih invalidih, in sicer z novo obliko invalidskih prejemkov. Vdove po umrlih vojaških vojnih invalidih, in sicer z ozirom na skupino ter odstotek invalidnosti, in pa vdove po padlih borcih v NOV, niso bile vse doslej enako gmotno preskrbljene, kar bi morala skupnost sicer zagotoviti. Prizadeta ni samo tista vdova, katere pokojni mož je bil invalid I. ali II. skupine, pač pa tudi druge vdove.

Trboveljčani spričo tega predlagajo naslednje rešitve:

■ kot novo obliko invalidskih prejemkov naj bi z zakonom o vojaških vojnih invalidih uvedli družinsko invalidnino, ki bi pripadala vdovam umrlih vojaških vojnih invalidov od I. do vključno V. skupine invalidnosti. Družinska invalidnina naj bi v tem primeru znašala četrtno osebne invalidnine upravičence, če je vdova sama, oziroma tri četrtno osebne invalidnine, če je ostala vdova z enim otrokom, in 100 % osebne invalidnine upravičence, če je ostala vdova z dvema ali več otroki, ki se šolajo; ti prejemki naj bi pripadali vsem vdovam, ki so jim po drugi vojni umrli možje-vojaški vojni invalidi od I. do vključno V. skupine invalidnosti.

■ čimprej bi bilo treba rešiti tudi vprašanje v zvezi z invalidskimi prejemki vdov in staršev padlih borcev v NOV. V tej zvezi Trboveljčani predlagajo, naj bi prejemke uredili tako, da bi družinska invalidnina vdov oz. staršev padlih borcev NOV znašala toliko kot invalidnina vdov po umrlem invalidu I. skupine, to je četrtno sedanje osebne invalidnine I. skupine. Sicer je res, da je mogoče gmotni položaj te kategorije invalidskih upravičencev reševati z invalidskim dodatkom, vendar pa pride za to v poštev le manjše število upravičencev.

O tej problematiki so razpravljali v Trbovljah na zadnjih letnih skupščinah krajevnih združenj borcev NOV in VVI, na katerih je bilo prisotnih okrog 1100 članov, ki so v celoti soglašali s predlogi komisije za vprašanja invalidov in borcev NOV pri občinski skupščini Trbovlje, ki so bili poslani občinskemu odboru Zveze združenj borcev NOV Trbovlje z namenom, da jih posreduje vsem pristojnim dejavnikom in se zavzame za čimprejšnjo ugodno rešitev teh vprašanj. -M-

NEKAJ ZNAČILNOSTI S SKUPŠČINE V KRANJU

Po statutu ZZB naj bi imela združenja bivših borcev, invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev redne letne skupščine vsako leto, občinske zveze pa vsako drugo leto. Letošnje skupščine združenj so v glavnem že pri kraju, na njih so obravnavali vrsto zadev in zato so ponekod sklenili, da je predolgo čakati še eno leto in da se je treba o vseh teh rečeh pomeniti že zdaj, to se pravi sklicati izredno skupščino ZZB v občini. Tako so naredili tudi v kranjski občini, kjer je bila izredna skupščina 11. marca.

Po poročilu predsednika se je začela razprava. Iz nje posnemamo nekaj temeljnih značilnosti, ki so sicer stopale v ospredje tudi drugod na podobnih skupščinah.

Odnosi ZZB-mladina: govoril je predsednik občinskega komiteja ZMS in potožil, da neke po vaseh ti odnosi niso najbolj in da marsikdaj krivdo za to nosijo tako eni kot drugi. Drugje pa so odnosi odlični in mladina hitro najde z borci skupen jezik. K temu naj dodamo pripoved enega izmed udeležencev razprave, ki je omenil, kako zaradi gmotnih vprašanj postaja študij na visokih šolah vedno bolj možnost imovitejših. Tako borci kot mladina pa zahtevajo, naj bi študiral tisti, ki kaže za to sposobnosti, ne glede na to, kje živi in kakšne dohodke imajo starši. Kdor ne zmore stroškov, naj mu pomaga skupnost...

Stanovanja: 106 borcev zahteva in prosi stanovanja. Občinska skupščina je doslej za stanovanja borcev pokazala tako razumevanje kot le redko. Tudi v Kranju so težave predvsem zaradi borcev, ki so zaposleni v manjših in nepridobitnih podjetjih. Ponekod v istih podjetjih delijo razmerna visoke osebne dohodke, namesto da bi del sredstev vložili v sklad za stanovanja svojih delavcev, ki živijo v slabih stanovanjskih razmerah.

V razpravljanju o reformi je bilo slišati, da smo v gmotnem pogledu že dosegli razmerna lepe uspehe, v družbenem pa manjše. Premalo smo odločni do tistih, ki mislijo, da imajo socializem v zakupu. Brez gospodarske ni družbene reforme in narobe. Zato je treba vse,

ki so se v preteklosti pregrešili zoper družbeno premoženje, kaznovati, če so krivi, drugače pa javno povedati, da niso krivi.

Precej obširno so razpravljali o odnosih s katoliško cerkvijo. Glede tega vladajo precejšnje nejasnosti, zato je sekretar občinskega komiteja Puhar, sam bivši borec, v svojem govoru podal dokaj jasna navodila. Zaradi sporazuma s katoliško cerkvijo, je dejal, ni dovoljeno posameznikom ali skupinam vernikov izkoriščati vero v politične namene, kar poznamo pod imenom klerikalizem. Po drugi strani pa ima vsak državljani pravico izpovedati svoje prepričanje in nihče ga pri tem ne sme ovirati, kar velja tudi za verstva. Zelo težko pa je za naše ljudi včasih razlikovati, kje je meja med tema dvema načinoma verskega življenja; glede tega vladajo še velike nejasnosti tako na eni kot tudi na drugi strani.

V zvezi z govoricami o tem, da je bil morda razbijalec in skrunilec spomenikov padlim borcem orodje v rokah reakcionarjev, je pojasnjeval zadevo javni tožilec. Povedal je, da je storilec začasno na opazovanju v bolnišnici za duševne bolezni, da bodo strokovnjaki lahko ugotovili, ali je bil kazensko odgovoren ali ne. Potem bodo izdali uradno obvestilo o tem, ali se bo kazenski postopek nadaljeval ali pa bo ustavljen. Tožilec je tudi povedal, da je to prvič v njegovi praksi, ko so ga klicali predstavniki družbene organizacije, kakršna je ZZB, naj govori na javnem zborovanju, in da je to koristna oblika izmenjave mnenj.

Zastopnik ZZB radovljiške občine, ki se je udeležil skupščine kot gost, pa je govoril o skupni akciji gorenjskih občinskih odborov za postavitev spomenika boju v Dražgošah. Dejal je, da ni res, da bi bili domačini proti spomeniku. Ko so govorili z njimi, so obljubili svojo pomoč. MP

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

Izredna seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

● Nadaljevanje s 1. str.

zvezi je pač treba paziti na ugled organizacij ZZB, predvsem v primerih, ko posamezni člani hočejo prikazati svoja subjektivna mnenja kot stališče organizacije.

Prebrali so tudi osnutek ti- stega dela resolucije CK ZKS, ki se nanaša na borce in ki ga priobčujemo na drugem mestu.

V nadaljnjem razpravljanju so ugotavljali, da se pripravljamo na volitve v težavnem obdobju izvajanja gospodarske reforme in da je prav zato še posebno potrebno pravilno ocenjevati in tolmačiti razne pojave. Res je, da obstajajo še določeni neurejeni problemi, toda značilno je pri tem to, da o teh zadevah ne govorijo tisti, ki so sami prizadeti, marveč tisti — in to največkrat pristransko — ki imajo urejene razmere. To pa kaže, da se pojavljajo posamezni elementi, ki bi hoteli ZZB potisniti na napačne kolnike. In prav taki pojavi še posebej izpričujejo potrebo po sodelovanju ZZB in SZDL v občinskih središčih in po vaseh.

Tudi o zgodovini NOB, o odprtem vprašanju muzejev, o priznavalninah in o potrebi enotnega sistema pri njihovem dodeljevanju so se pogovorili. Navajali so to in ono v zvezi z zaključevanjem možnosti uveljavljanja posebne dobe. Omenjali so posamezne konkretne primere kritikarstva med člani ZZB ter navajali, kako daleč je to od konstruktivne kritike in zato naj takih pojavov ne trpi- mo v organizacijah borcev.

Beseda je stekla tudi o samoupravljanju, ki se je po brionskem plenumu CK še prav posebno utrdilo, kar vse stalno dviga ugled Jugoslavije v tujini, v drugih socialističnih državah pa se zgledujejo po našem sistemu.

V kopici zadev, ki so bile predmet široke in zelo plodne razprave, so naglasili tudi potrebo po ustanovitvi posebne pravne pisarne pri republiškem odboru ZZB, ki naj bi jo vodil izkušen pravnik, borec. V le-tej naj bi borci dobili brezplačne nasvete v vseh neurejenih za-

devah, v njej pa naj bi se zbiralo tudi gradivo za borbensko zakonodajo.

Tudi o vlogi in nalogah našega tiska, predvsem »TV 15«, so se nekoliko podrobneje pogovorili.

Seja je s svojo bogato vsebino izoblikovala prihodnje naloge članstva ZZB, ki naj vedno in na pravem mestu zastavi pravo besedo, ko gre za nadaljevanje poti v izgradnjo socializma — tiste poti, ki smo nanjo stopili takrat, ko smo se priključili narodnoosvobodilnemu boju. V. M.

Sedmi plenum CK ZKS

● Nadaljevanje s 1. str.

nejša in obsežnejša mora biti naša politična akcija. V zadnjem času pa ugotavljamo, da smo mi, komunisti, sami prišli v takšen položaj, tako da naj bi bili odgovorni samo za praktičistično, umazano stran meni prvi udarec proti stagna- družbenega življenja. Kritiko pa smo prepuščali tistim, ki imajo polna usta same kritike in ki se vedno ob pravem času umaknejo pred odgovornostjo. Ta resolucija jasno pove, da je naloga komunistov boriti se za vsak korak družbenega napredka in proti vsem oviram na tej poti. Morda bo za koga resolucija preostra. Nedvomno pa pociji našega dela. In stagnacija je bila značilna za delo ZK v zadnjih letih. Resolucija pravi, da

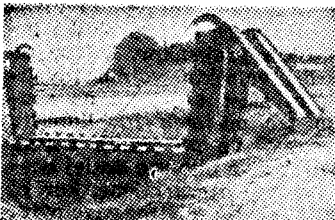
demokratizacija v ZK še ne pomeni, da se z vsem strinjamo in da vse trpimo. Nekaj let pred brionskim plenumom se je demokratizacija spreminjala v nekaj, kar je bilo daleč od demokracije. Z demokratizacijo pa želimo sprostiti ustvarjalne sile v ZK in v družbi sploh. Demokratizacijo moramo oblikovati jasna stališča, demokratično oblikovana stališča pa bodo največ prispevala k enotnosti Zveze komunistov. Samo tako bo lahko ZK vodilna sila družbe.

Resolucija jasno nakazuje idejne cilje komunistov in pove, od kod izvirajo odpori. Pove tudi, pod kakšnimi zastavami se skrivajo razni odpori. Skrajni čas je, da komunisti pokažejo na te zlagane zastave in povedo, kaj se skriva za njimi!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

»Centurion« kot nosač mostu

Na zahtevo britanske vojske so preuredili znani tank »centurion« za nosača mostu. Tanku so sneli kupolo in jo nadomestili z mostičem, ki se s pomočjo posebne

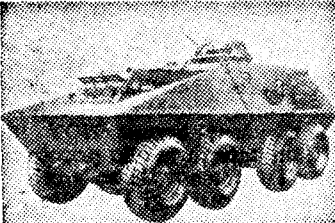
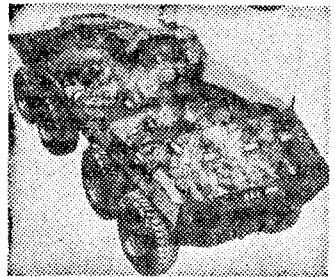

hidravlike razvija navzven. S tem tankom je moč premostiti do trindvajset metrov široko globel. Tank z mostom vred tehta skoraj 62 ton.

Vojaška veda in tehnika

Nov oklopi transporter

Tovarna Chrysler je izdelala novo oklopno vozilo, ki ga lahko vsestransko uporabljajo. V njem je prostora za dvanajst mož. Po dobrih cestah bo doseglo hitrost do 105 kilometrov na uro. Vozilo je dolgo šest metrov, široko nekaj manj kot dva in pol metra, prav toliko pa je tudi visoko. Oboroženo je s 40-milimetrskim metalcem granat, razen tega pa ima v stolpiču še strojno 7,62 mm, ob straneh pa trocevne metelce granat za obstreljevanje neposredne bližine.

Protitankovsko orožje TOW

Po dolgotrajnih poskusih bodo Američani naposled le začeli serijsko proizvajati novo protitankovsko dirigirano orožje TOW. Z njim lahko uspešno obstreljujejo do 1600 metrov oddaljena vozila, ki se gibljejo s hitrostjo do 50 kilometrov na uro. Potem ko merilec izstrelil dirigirano raketo, mora

paziti, da je slika cilja nenehno v sredini okularja, signali za spremembo smeri rakete, ko se ta bliža cilju, pa gredo avtomatično po drobnih žic, ki se med poletom odvijajo z zadnjega dela izstrelka.

Vsa naprava je težka le kakih 90 kilogramov, tako da jo lahko prenašajo že trije možje. Postavitve in odstranitev orožja s položaja traja le minuto.

Ameriško podjetje Hughes Aircraft sedaj pripravlja že novo inačico tega orožja, ki bi ga bilo moč vgraditi tudi v helikopterje.

Pojem elegancije so kravate terital TOVARNE Svilaniti KAMNIK

Elektronika na vojnih ladjah

Nobena britanska vojna ladja nima toliko raznih elektronskih naprav kot novi raketni fregati »Fife« in »Glamorgan«. To pomeni, da elektronika tudi na vojnih ladjah postaja čedalje pomembnejša.

Vsaka vojna ladja ima namreč, da onemogoči sovražnikove sile in jih uniči. To stori v treh etapah: najprej je treba sovražnika poiskati, nato se odločiti za način napada, nazadnje pa ga še napasti. Se pred kratkim so sovražnika odkrivali z daljnogledom. Sklep o tem, kako ga uničiti, je bila kapitanova zadeva. Uničevali pa so ga s topovi ali torpedi.

Sedaj pa je že povsem drugače. Napad je treba pričakovati z vseh strani. Človek ne more več ugotoviti, s katere strani mu grozi največja nevarnost in zanj je prava sreča, da so tu elektronski računski stroji, ki ugotavljajo položaj in opozarjajo na cilje, ki jih je treba najprej napasti. Razen tega pa tudi top — vsaj od ustrezne razdalje naprej — ni več dovolj učinkovit zlasti proti hitrim ciljem. Zato so ga nadomestili z dirigirano raketo. Naposled pa tudi sovražnika ni več mogoče loviti s prostimi očmi, temveč je treba v te namene uporabljati radarje in sonarje, ki so na ladjah, na drugih ladjah ali na letalih.

Da bi imeli natančnejšo predstavo o vsem tem, si bomo ogledali elektronsko opremo, kakršno imata omenjeni britanski 6000-tonski fregati.

Radar

»Fife« in »Glamorgan« nadzirata zračni prostor z radarjem, ki seže zelo daleč in katerega anteno je videti na vrhu jambora. Radar opozori na nevarnost iz zraka že tedaj, ko je cilj še zelo daleč. Ko pa cilj prileti tako blizu, da ga je moč že skoraj obstreljevati, ga prevzame raziskovalni radar, ki je natančnejši od prvega in ki koordinira cilja sporocila radarjem, ki so namenjeni za usmerjanje izstrelkov.

To pa še ni vse. Na ladjah imajo razen tega še radar, ki ga uporabljajo za odkrivanje površinskih ciljev in podmorničnih periskopov, pa tudi za navigacijo, radar za ugotavljanje višine letal in izstrelkov ter radar, ki je namenjen za identifikiranje odkritih letal in ladij.

Sonar

S sonarjem, ki ga tudi imajo na ladjah, lahko iščejo podmorske cilje aktivno (z oddajanjem valov, ki se odbijajo od podmornice in vračajo nazaj k ladjah) in pasivno (s pretezanjem zvokov, ki jih povzroča podmornica). Brž ko ladja ugotovi bližino nasprotnikove podmornice, bo z njo toliko časa v stiku, dokler se ne bo z njenega krova dvignil helikopter tipa »Wessex« in s torpedom napadel podmornico. Torpedo ima tako glavo, da ga sama pripelje na cilj.

Elektronski prisluškovalci

Sovražnikove ladje in letala pa je moč odkriti tudi s pretezanjem njihovih radarskih in radijskih oddaj. Čeprav metode, ki jih pri tem uporabljajo, drže v tajnosti, sodijo, da imajo raketne fregate v te namene posebno opremo in goniometre.

Obvestila z drugih ladij ali letal

Predvidevajo, da bodo obvestila o taktičnem položaju avtomatsko prihajala v računske stroje zaradi nadaljnje obdelave. Ker pa druge ladje še nimajo teh naprav in morajo uporabljati običajne radijske oddajnike, teh naprav, čeprav so na obeh ladjah vgrajene, še ni moč izkoristiti.

ADA

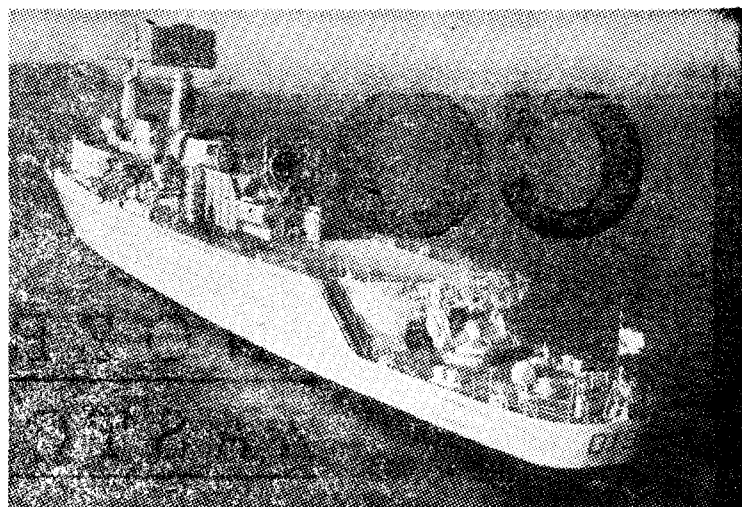
Z vsemi naštetimi sredstvi je moč le ugotoviti navzočnost sovražnika. To pa ne zadostuje. Poiskati je treba še njegov položaj, izračunati, kolikšno nevarnost predstavlja ta ali oni cilj in o teh podatkih seznaniti poveljstvo. To pa je že naloga

posebnega računskega sistema ADA.

Vsi podatki, ki jih z radarji, sonarji, elektronskimi prisluškovalci in drugimi napravami dobe o sovražniku, gredo v kalkulatorje, ki jih najprej razvrstijo glede na njihovo nujnost, nato pa jih klasificirajo (sovražnik, prijatelj, izstrelak, letalo itd.)

Ko je to storjeno, kalkulatorji določijo prestrezalno krivuljo za ločevanje izstrelke ter jo prikažejo na zaslonu.

Vzemimo primer nevarnosti iz zraka. Radarji pregledujejo obzorje. Ko opazijo, denimo, 320 kilometrov daleč kak objekt v zraku in se ta prikaže na ekranu, bo oficir, ki je odgovoren za protizračno obrambo, pritisnil na gumb in kalkulatorjem prenesel podatke o razdalji in azimutu predmeta v zraku, ti pa bodo radarju postregli z natančnejšimi podatki o krivulji predmeta in o tem, za kakšen predmet pravzaprav gre (prijatelj, sovražnik itd.).

Na sliki vidimo najnovejšo britansko raketno fregato »Glamorgan«, kakršnih imajo Angleži že šest. V sredini ladje je parabolični žaromet radarja za usmerjanje raket »Seaslug« na cilj, antena na jamboru pa pripada artiljerijskemu radarju

Nato bo oficir, ki je zadolžen za zračno situacijo, ugotovil, če mu informacije računskih strojev ustrezajo. On namreč ve za podatke, ki kalkulatorjem ne morejo biti znani. Morda se bližajo, na primer, prijateljska letala.

Na vrsto pride še oficir, ki je zadolžen za protizračno obrambo. Odločiti se mora, kakšno orožje bo uporabil: lovce, dirigirane izstrelke ali topove. O tem pa mora obvestiti tudi oficirja, ki odgovarja za to vrsto orožja. Če bodo proti cilju poslali, na primer, lovce, bo oficir, ki odgovarja zanje, na svojem ekranu lahko spremljal njihov polet.

Če pa bo šlo za izstrelke, bodo kalkulatorji izračunali, ka-

teri izmed njih je najnevarnejši in ga je treba najprej uničiti. Oficir, ki je odgovoren za protizračno obrambo, se bo s to presojo strinjal ali pa tudi ne. Na zaslonu pred oficirjem, ki je zadolžen za protiraketne izstrelke, bodo kalkulatorji označili točko, ki jo bo sovražnik dosegel v trenutku, ko bodo izstrelili raketo. V danem trenutku bo kontrolor izstrelkov pritisnil na gumb in tako izstrelil »Seaslug«. To raketo bo proti cilju pospremil radar za navažanje na cilj, ki pa bo vse potrebne podatke o cilju prejel od raziskovalnega radarja.

Pomorski oficir je odgovoren za boj s sovražnikovimi površinskimi ladjami in podmornicami. Postopek za ugotovitev cilja je enak kot pri zračnih ciljih. Če pa gre za podmornico, bo operater pri sonarju pritisnil na gumb v hipu, ko bo nad ciljem. Takoj nato se bo pokazal znak na ekranu pred pomorskim oficirjem, ta pa prenese znak na zaslon pred kontrolorjem helikopterja, ki se dvigne v zrak in kontrolorju fonično sporoči, kdaj naj spusti torpedo. Helikopter pa ima tudi svoj sonar, ki ga lahko spusti v morje.

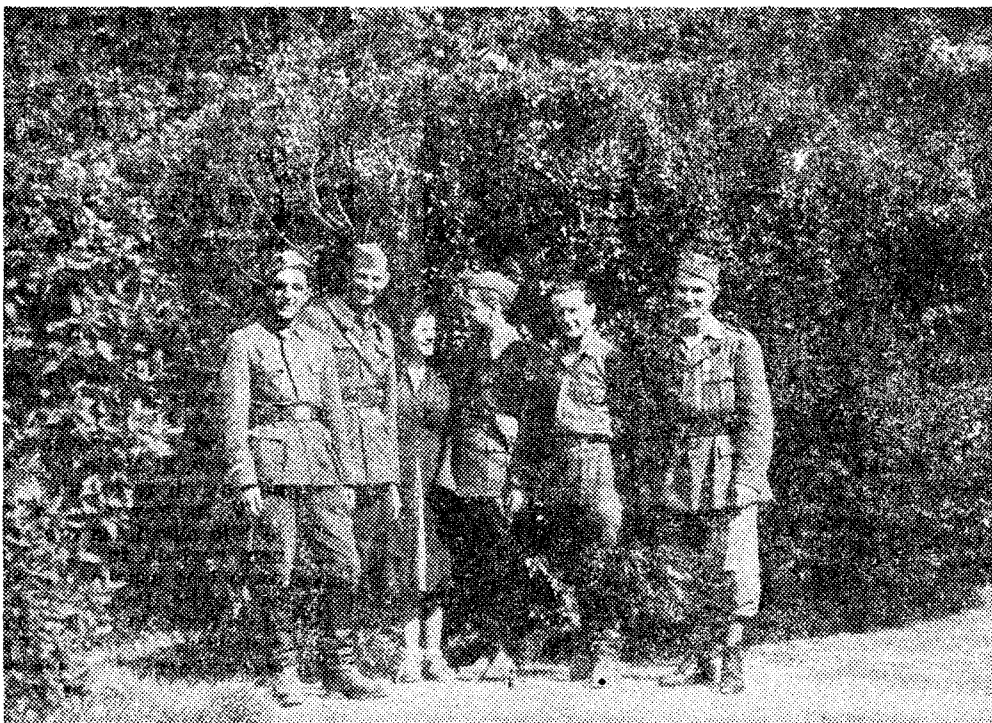
Oficir pri elektronskih prisluškovalcih uporablja posebne radiogoniometre in sprejemnike, s katerimi lahko ugotavlja, odkod izvirajo sovražnikove od-

Orožje

Potem ko odkrijejo nevarnost in določijo način, kako se ji upreti, pride na vrsto orožje. Poglavitno orožje, ki ga imata »Fife« in »Glamorgan«, so izstrelki tipa »Seaslug« in »Seacat«. Prvi je namenjen za oddaljene cilje, vodijo pa ga s pomočjo radarskega snopa. Za bližnje cilje uporabljajo izstrelke »Seacat« ali topove. Na vsaki strani ladje imajo po eno rampo za štiri izstrelke »Seacat«. Na krovu pa so štirje topovi 114 mm. Ker imajo topovi svoj radar, lahko uspešno obstreljujejo sovražnika tudi ponoči in v megli.

Novi britanski raketni fregati pa imata, razen opisane elektronske opreme še vrsto drugih elektronskih naprav. Da je res ni malo, dokazuje po-datek, da na vsaki izmed teh dveh ladij s temi napravami obratuje in jih vzdržuje po 158 oficirjev, podoficirjev in mornarjev.

Fotografija z vprašajem

Pet mladih in nasmejanih fantov, pet klenih partizanov je vzelo v svojo sredo dekle in se postavilo pred oko kamere partizanskega fotografa Marijana Masterla. Sesterica mladih se je nastavila razposajenim žarkom pomladne neke na Primorskem, kajti rastlinje za skupino je značilno za večno zeleno deželo. Verjetno se ne bi mnogo zmotili, če bi fotografijo pripisali prvim dnem svobode, saj so fantje in dekle lepo opravljeni in celo zlikani. Bralec, pomagajte nam ugotoviti podroben datum in kraj nastanka današnje fotografije!

TRAGEDIJA V VEČNEM LEDU

Pogumni raziskovalci so tekmovali med seboj, kdo bo prvi zasadi drog z zastavo svoje dežele na Severnem tečaju. Tja so poskušali prodreti z najrazličnejšimi sredstvi: s sanmi, ladjami, hidroavioni, baloni in zrakoplovi. Mnogi izmed njih so pri tem izgubili življenje. Najbolj tragično usodo pa je 1928. leta doživela »Italia«, ki ji je bil poveljeval general Umberto Nobile.

Z balonom nad Severni tečaj

Že 1869. leta je hotel François Gustave Lambert kar v navadnem balonu preleteti Severni tečaj. Njegove načrte pa je pokopala pruska krogla, ki ga je dve leti kasneje zadela v Buzenvalskem parku. Deset let kasneje je nameraval isto storiti Wilfrid de Fonvielle, vendar svoje zamisli ni mogel uresničiti, ker ni imel potrebnih finančnih sredstev. To pa ga je rešilo zanesljive smrti, kajti prav nobene možnosti ni bilo, da bi uspel. Tako pa je dočakal še stara leta.

Leta 1896 se je stockholm-skemu inženirju S. A. Andréeju, staremu dvainštirideset let, le

posrečilo spraviti na noge zračno ekspedicijo, ki naj bi poletela nad Severni tečaj. Vsem tistim, ki so mu naštevali nevarnosti, ki ga čakajo, in ga opozarjali, da mu nihče ne bo mogel priskočiti na pomoč, če bo moral zasolino pristati, je Andrée odgovarjal: »To bo navaden sprehod. Zračna struja, ki jo Eskimi imenujejo Veliki ključ, me bo potisnila tja gor. Ob povprečni hitrosti osemindvajset kilometrov na uro bom tja priletel že v petinštiridesetih urah. Vse sem natančno pre-računal...«

Andrée je v Parizu kupil balon s prostornino 4800 kubičnih metrov. Ta je bil visok kot petnadstropna hiša. Balon je

razstavil na Champ-de-Marsu, kjer si ga je ogledalo na tisoče radovednežev. Celo predsednik republike Félix Faure se je povzpел v gondolo, ki so jo bili spremenili v nepremičljivo bivališče za zračne potnike. Balon, ki so ga bili krstili za »Oern« (»Orele«), so nato zložili in ga poslali na Spitzberge.

Andrée je odletel proti Severnemu tečaju 11. julija 1897. S seboj je imel še dva sopotnika: 27-letnega Fraenkla in 24-letnega Strindberga. Nato so minevali dnevi, tedni in meseci. O ekspediciji ni bilo nobenega glasu. Odprave, ki so jih bili pošiljali za njimi, so se vračale, ne da bi kaj odkrile. Resnica pa je prišla na dan šele 32 let kasneje!

Neka znanstvena ekspedicija je 1930. leta povsem po naključju na pustem Belem otoku, daleč v Ledenem oceanu, odkrila ostanke »Orla«. Poleg razbitin so ležali ostanki treh zračnih potnikov, ki pa so jih bili našli severni medvedje. Tam so našli, po tolikih letih, nepoško-

dovan Andréejev dnevnik z njegovimi spomini z onstran groba in fotografski aparat s ploščami, na katerih je bil, potem ko so jih bili razvili, izredni posnetki.

Iz dnevnika so zvedeli, da je balon ostal tri dni v zraku in da je strmoglavil na tla tristo kilometrov daleč od najbližje zemlje, medtem ko je do Severnega tečaja bilo še 800 kilometrov. Po prisilnem pristanku so trije možje krenili na nemo-gočo pot, ki jih je pripeljala na Franc Jožefovo zemljo. Nato so zavili proti vzhodu. Kljub ogromnim naporom se niso nikamor premaknili, kajti večni led, po katerem so hodili, je morska struja nosila proti zahodu. Bili so slabo opremljeni in so trpeli hud mraz. Na vse kriplje so se borili, da bi ostali živi. Bilo pa je vse zaman. Tri mesece so blodili, nato pa so omagali in pomrli.

Pearyjev uspeh

Potem ko je zračna ekspedicija doživela neuspeh, so se

drugi raziskovalci Severnega tečaja skušali prebiti tja na sa-nah. Američan Robert Peary je bil prvi, ki je na neki ledeni griček zasadi zastavo z zvezdami. Pod ledeno goro je bila tako globoka voda, da ji Peary celo z 2750 metrov dolgo vrvijo ni segel do dna. Ko je tako Peary stal na ledu, je bil prvi človek na svetu, ki mu veter ni mogel pihljati ne s se-veda, vzhoda ali zahoda, tem-več le z juga.

Pravi vihar pa je povzročila Pearyjeva vrnitev v Združene države Amerike. Neki drugi Američan, doktor Cook, je namreč dokazoval, da je bil on na Severnem tečaju že leto dni pred Pearyjem. Kljub dokumentu, ki jih je bil predložil njegov nasprotnik, je zgodovina zadržala le Pearyjevo ime.

Prihodnjic:

- Na vrsti je Amundsen
- Šestnajsturni sprehod
- Premagal je oba tečaja

R — 4, 845 ccm, 30 KM (SAE),

3 sinhronizirane brzine, hlajenje v zaprtem ciklusu, brez mazanja, 5 vrat, sedeži so iz umetnega usnja, zadnji sedeži so preklonni. Barve: bela, bordo rdeča, siva, črna, temno zelena, svetlo modra.

FF	USA \$	DM	A. šil.	Lit.	Carinski in ostali stroški N-din
4.385.—	888,20	3.552,80	23.093.—	555.125.—	7.670.—

R — 4, FURGONNETTE,

dostavni avto s tremi vrati in dvema sedežema; nosilnost 350 kg; drugi tehnični podatki so isti kot pri R-4. Barve: bela in siva.

4.700.—	952.—	3.808.—	24.752.—	595.000.—	7.250.—
---------	-------	---------	----------	-----------	---------

DAUPHINE-GORDINI, 845 ccm, 38 KM (SAE),

4 sinhronizirane brzine, 4 vrata, disk zavore, sedeži so iz umetnega usnja. Barve: bela, svetlo in temno modra, bordo rdeča, svetlo rdeča, kovinsko siva, temno zelena, črna in temno siva.

4.647.—	942.—	3.765.—	24.480.—	588.750.—	8.155.—
---------	-------	---------	----------	-----------	---------

R — 8 LUXE, 956 ccm, 44 KM (SAE),

4 sinhronizirane brzine, 4 vrata, disk zavore, sedeži so iz umetnega usnja, hlajenje v zaprtem ciklusu, v specialni nevtralni tekočini, ki vzdrži do -40° C. Barve: iste kot pri Dauphine-Gordini.

5.050.—	1.023.—	4.092.—	26.595.—	639.375.—	8.920.—
---------	---------	---------	----------	-----------	---------

RENAULT — 10, 1108 ccm, 46 KM (SAE),

4 sinhronizirane brzine, disk zavore, hlajenje v zaprtem ciklusu, v specialni nevtralni tekočini, ki vzdrži do -40° C, 4 vrata, sedeži iz umetnega usnja, sprednji preklonni (kušet), luksurna oprema. Barve: iste kot pri Dauphine-Gordini.

5.962.—	1.208,50	4.834.—	31.400.—	755.313.—	10.110.—
---------	----------	---------	----------	-----------	----------

R — 16 GRAND-LUXE, 1470 ccm, 65 KM (SAE),

4 sinhronizirane brzine, disk zavore, hlajenje v zaprtem ciklusu, v specialni nevtralni tekočini do -40° C, preklonni sedeži iz umetnega usnja, poseben prtljažni prostor, številne različne kombinacije uporabe notranjosti voza, luksurna oprema. Barve: bela, temno modra, metalno siva, črna, svetlo rdeča, bordo rdeča, temno rdeča, temno zelena, svetlo modra.

7.504.—	1.520.—	6.080.—	39.520.—	950.000.—	12.670.—
---------	---------	---------	----------	-----------	----------

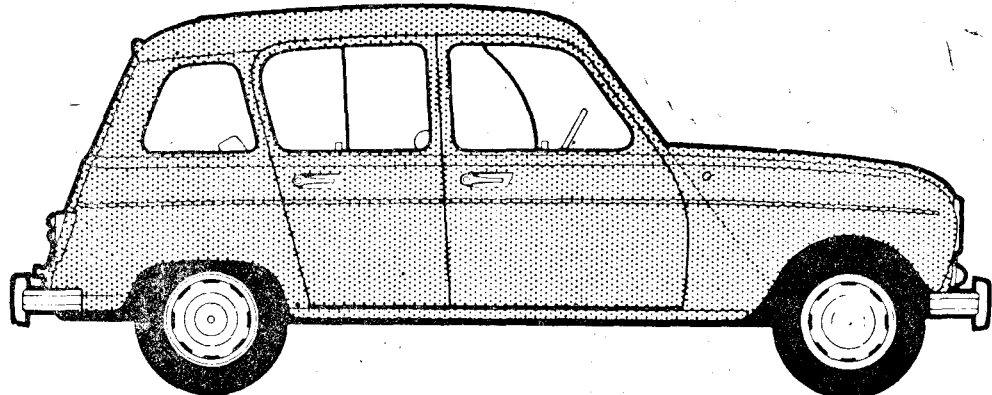
»CARAVELLE« S, 1100 ccm, 57,5 KM (SAE),

4 sinhronizirane brzine, disk zavore.

Coupe — 4 sedeži,

Cabriolet 2 + 2 sedeža, platnena streha in hard top.

8.400.—	1.701.—	6.806.—	44.226.—	1.063.125.—	13.905.—
8.740.—	1.770.—	7.081,50	46.020.—	1.106.250.—	14.650.—

Navedene devizne cene veljajo za franco jugoslovanska meja.

- **GARANCIJA:** Za vsa vozila 6 mesecev od dneva prevzema. Rezervni deli: Konsignacijsko skladišče in centralni servis v Ljubljani, Dolenska cesta 138 imajo na voljo vse rezervne dele. Če potrebujete rezervne dele, pokličite na telefonsko številko 21-160, če pa so vam potrebne servisne usluge, kličite telefonski številki 20-045 ali 21-033.

COSMOS

INOZEMSKA ZASTOPSTVA

LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 34
tel. 313-141

DRAGO KUNER

Ponikvani še znajo orati ledino

Prišel je, da bi na Ponikvi zganil ljudi, naj se do kraja predramijo, vstanejo in složno uprejo sovražniku. V teh časih sta bila Bogo in Milan najboljša prijatelja... Odslej so na Ponikvo bolj pogosto zahajali partizani in ne samo po hrano, obleko, tudi zato, da zdravijo Ponikvane, da jih vključijo v skupen boj. Imela je Fanika zvezo z bratom, s partizanom Milanom in tako tudi sama nekako postala prva partizanka prostrane Ponikve. Pa saj to ni nič, se brani zdaj po tolikih letih. To je bila le naša dolžnost. Stori la sem, kar sem mogla storiti in naša hiša je dala kar precej. In ne samo naša, tudi drugi so dajali. Le to me včasih boli, da o tem preveč govorimo, da si nekateri preglasno in previsoko pripenjajo medalje. Seveda je bilo težko, bila je pač vojna. Meni so se najbolj smilili ranjenci. Pri nas, v naši vasi, je bilo precej hiš, kjer so zdravili ranjence. Spominjam se mladega fanta, ki je bil hudo ranjen. Pravili so, da je zašel na mino. Ni bil Slovenec, bil je Rus in ne vem, kje in kako se je vključil v borbo. Znal je nekaj slovenskih besed. Strašno je trpel. Kar naprej je prosil za revolver, da si pokonča

mlado življenje. Ko pa so bolečine za hip ponehale, se je rahlo smehljaj in se zahvaljeval za vse, kar smo mu dali.

— Če ozdravim, se vrnem po najlepšo deklino, vrnem se, da se vsakemu posebej zahvalim, ko pa ste tako dobri z menoj...

Vem, Niko mu je bilo ime. Ne vem pa, če je ostal pri življenju. Rane so se močno zagnojile in potem so ga prestavili v »stesko jamo«, kjer je bil prostor za ranjence. Odesli so ga in verjetno je moral umreti... Tako mlad fant... Tudi moj brat je tako mlad umrl... Obesili so ga na Frankolovem, ubogi fant...

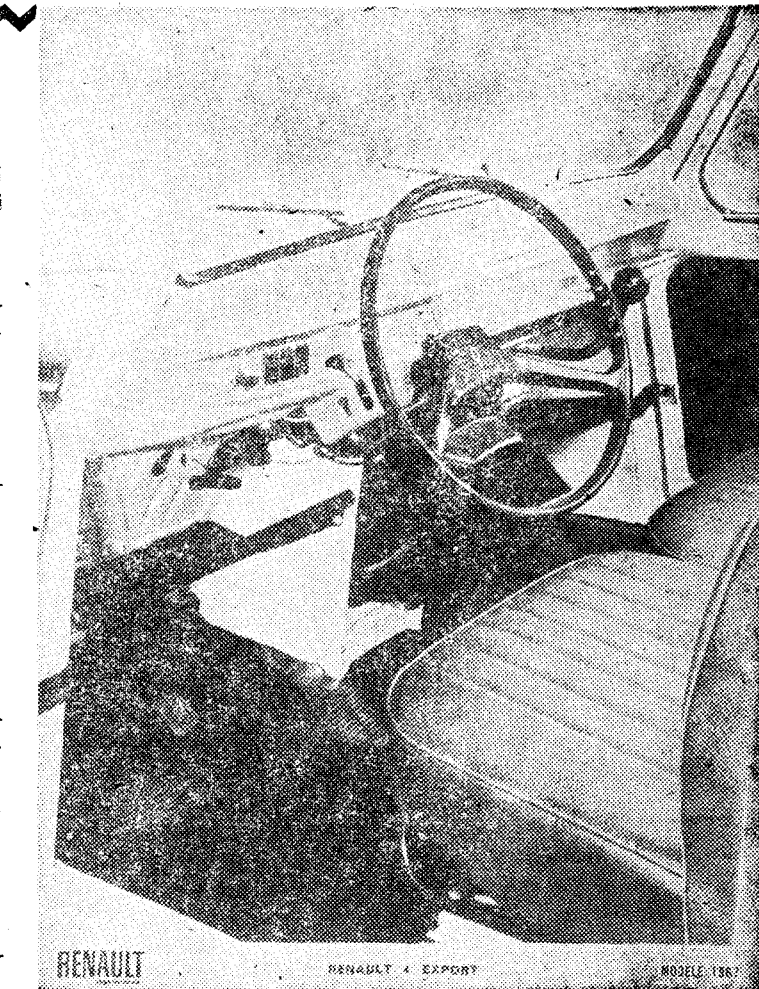
Z oči so se utrnile solze in počasi polzele po licih. Le zakaj spet ta grenek spomin, zakaj, zakaj... Morda zato, da bodo vedeli mlajši, da se bo preneslo iz roda v rod. Da, prav zato spomini na težke dni ne smejo biti pozabljeni.

— Potem, ko so nam odpeljali očeta, nisem več spala doma. In tudi drugi niso. Skrivali smo se v gozdu. Lahko bi nosila orožje, vendar se zanj nisem odločila. Saj smo lahko našim fantom tudi brez orožja pomagali. Spominjam se, kako smo neko jutro z Jezernikovo Štefko stali ob gozdu in neka naša deklina je šla od maše. S kretinjami bi radi zvedeli, če so v vasi Nemci. Reva pa je stala tako blizu nemške straže, da je mogla le z roko na kratko zamahniti. Hitro sva se umaknili in že je tudi zaropotalo. K sreči naju ni zadel, strah pa nama je kljub vsemu zlezel v kosti. Pa o meni le ničesar ne pišite, saj ni vredno, ljudje so še mnogo več prestali, pa o njih nihče ne piše, se opravičuje, potleje pa odhiti po opravikih.

Nebo so prekrili oblaki, megla je tiščala k tlom. Nad njivami so se spreletavale kavke, z njiv Ponikvani pospravljajo zadnje pridelke. In zdaj prihaja Fanikin mož, se ozira po vremenu in zmajuje.

— Nič kaj dobro ne kaže, v hosti pa so še drva in stelja!

— Da, to je tista hosta, ki mu je pred leti reševala življenje. In kar hitro sva sredi razgovora.

NAČIN PLAČEVANJA:

- Z osebnega deviznega računa se nakaže na naš devizni račun številka 501-620-7-32015-10-227 pri Kreditni banki in hranilnici v Ljubljani in to v vseh konvertibilnih valutah. Ob naročanju avtomobila je obvezno treba predložiti potrdilo banke za carinske organe. Za R-4 Fourgonnette se kupnina lahko kot darilo nakaže tudi direktno iz tujine na naš račun.

Plačila dinarskih zneskov se lahko nakažejo po banki ali po pošti na naš tekoči račun št. 501-1-332/4 SDK Ljubljana.

Podjetja, zadrage in druge delovne organizacije lahko nabavijo vozila iz retencijske vsote, oziroma s svojega deviznega računa. Razen navedenih dinarskih zneskov ni drugih stroškov.

- Pridržujemo si pravico eventualno spremeniti devizne cene, pa tudi dinarske stroške, če bi cene spremenila tovarna Renault, ali če bi bili spremenjeni predpisi.

Dodatna oprema, kot radioaparati, pokrov za bencin s ključavnico, prevleke za sedeže, gumijaste preproge itd. lahko nabavite v našem konsignacijskem skladišču.

Rok dobave in prevzem vozil: R-10, R-16, Dauphine-Gordini v roku 5 dni, R-4, R-8 po 20. marcu, 5 dni, Caravelle in R-4 Fourgonnette 45 dni po naročilu in prejemu že omenjenega potrdila za carinske organe.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *Švilaniti* KAMNIK

25 VAGONOV ŽENSKIH LAS

Sem ter tja se v dnevnem tisku pojavi kratka vest o tem, da so postavili pred sodišče nekaj nacističnih zločincev, da so razkrinkali in ujeli kakšnega pomembnega nacističnega voditelja. Ljudje, ki so občutili bič nacizma, so bili skorajda presenečeni, ko so zvedeli, da so v Braziliji prijeli Franza Stangla, komandanta koncentracijskega taborišča Treblinka... Po prvih novicah se je zadeva zapletla, zakaj Stangla zdaj zahtevajo že tri države: Avstrija, Zahodna Nemčija in Poljska.

Franz Stangl je tretji med še živimi nacističnimi kolovodji: takoj za Martinom Bormannom in Heinrichom Müllerjem. Seveda je bil na seznamu židovskega središča za razkrivanje nacističnih zločincev, ki ga na Dunaju vodi Simon Wiesenthal. Mož, ki mu pravijo »lovec na naciste«, je že od 22. februarja 1964 vedel vse o Stanglu: da se skriva pod imenom Paulo Stangl, da živi v bogati četrti brazilskega mesta Sao Paulo, da dela v brazilski podružnici avtomobilske tovarne Volkswagen in da zasluži kakšnih 720.000 starih dinarjev na mesec, da delata njegova žena Maria Teresa in hči v brazilski podružnici tovarne Mercedes. Te podatke je Wiesenthalu posredoval nekdanji gestapovski agent, ki se je oglašil v dunajskem uradu »loveca na naciste«. Wiesenthala in njegovega urada ni treba se posebej predstavljati, saj je bil mož že pri nas in se je pogovarjal z našimi častniki. Zasluga njegovega urada je, da so ujeli Eichmanna, Rajakowitscha, policajca Silverbauerja, ki je aretirani Anno Frank, in še mnoge druge nacistične zločince. Simon Wiesenthal je imel srečo v življenju, saj je ušel smrti v trinaestih nacističnih taboriščih. Pravi, da nacistor ne lovi iz maščevalnosti, temveč mu gre za to, da svet ne bi pozabil na grozote nacizma. »Dokler se bomo spominjali, se ne bo rodil novi nacizem,« pravi.

Kako je mogoče, da je Stangla ovadil ravno gestapovski agent? Vedeti je treba, da se nacističnim ubežnikom in nekdanjim nacistom ne godi vsepovsod in zmerom enako. Delijo jih v štiri skupine. V prvo skupino sodijo pomembni nacisti, katerih dejavnost ni bila strogo politična: industrialci in bankirji. Bogastvo so obdržali, ugledni so, imajo pomembna mesta v gospodarstvu življenju Zahodne Nemčije ali drugod. V drugi skupini so nacistični voditelji, ki so le malo manj pomembni: sodniki, strokovnjaki, nekateri oficirji. V tretjo skupino sodijo nacisti, ki imajo prebivališče in delo, vendar se skrivajo pod lažnim imenom. Skušajo živeti v senci, imajo lepo zaposlitev, varujejo jih neonacistične organizacije. V to skupino je sodil tudi Franz Stangl. V četrti skupini pa so »ostali«: nacisti, ki iz različnih razlogov niso dobili dela in ne dobivajo podpore nekdanjih kameradov. Pri sebi imajo ponarejene dokumente, potikajo se po svetu — največ po Latinski Ameriki, kjer ne dobijo dovoljenja za stalno bivanje. Radi bi dobili stalno delo, dokumente in denar. Toda nacistor iz prve in druge skupine se ne morejo niti približati, ker jih varujejo nekdanji esecovci, ki so se spre-

Razgledi s 46. vzporednika

menili v telesne stražarje. Tako se jim včasih posreči dobiti stik le z nacisti iz tretje skupine, včasih jim izjavijo nekaj denarja, včasih jih izsiljujejo, včasih pa jih tudi izdajo. Človek, ki je izdal Stangla, je gotovo sodil v to skupino »nacistične raje«.

Ta nekdanji gestapovski agent je hotel od Wiesenthala, naj mu za podatke o Stanglu plača 25.000 dolarjev. Toliko denarja dunajski urad ni imel in gestapovec je postavil »posebno ceno«: »cent za vsakega izmed vaših Židov, ki jih je Stangl umoril v Treblinku, se pravi... 7.000 dolarjev!« Wiesenthal je premagal odpor in sprejel predlog.

Ceprav je imel v rokah zanesljive podatke, se je zavedal, da bo Stangla težko dobiti v roke. Brazilija nima pogodbe o izročitvi zločincev z Avstrijo (Stangl sodi v »avstrijsko vejo« nacistor), razen tega je vedel, da ima Stangl v Braziliji dovolj močne podpornike, da bi lahko metali polena pod noge brazilskega pravosodja. Ubral je drugo pot. V knjigo »Morilec so med nami«, ki jo je takrat pisal, je vključil posebno, »odprto« poglavje. Popisal je srečanje z gestapovcem, ponudbo o centu za umorjenega Žida, ni pa zapisal, kako se Stangl piše in kje stane. Omenil je le to, da živi v Sao Paulu. Potem je čakal. Vedel je, da se bo javnost razburila in da bo potem policija v Braziliji in Avstriji morala nekaj storiti. Tako se je zgodilo. Začeli so se tajni pogovori, Wiesenthal se je v Bruslju sestal z »neko brazilsko osebnostjo« in — 28. februarja letos so Stangla aretirali, ko je odhajal iz Volkswagnove podružnice. Novica o tem je prišla v svet šele čez nekaj dni.

Franz Stangl je po aretaciji ubral že običajne strune. Vse to že poznamo iz obrambe drugih nacistor: da, res je imel kakšno »neprijetno nalogo«, toda moral je »ubogati«, zmerom je le »izvajal ukaze predstojnikov«. Seveda ni bil nikdar komandant, marveč le »skromen izvrševalec, kolešček v kolelju«. Bodimo natančni: Franz Stangl je bil komandant koncentracijskega taborišča Treblinka, kjer so pod njegovim poveljstvom pomorili skoraj 700.000 Židov (med njimi tudi tiste, ki so se bili junsko uprli v varšavskem getu). Med žrtvami iz Treblinka je tudi kakšnih trideset tisoč Avstrijcev. Potem je bil Stangl komandant koncentracijskega taborišča v Sobiboru, kjer je bil »manj uspešen«: s sveta je spravil »le« 250.000 ljudi.

Na seznamu njegovih dolžnosti med nacistično vladavino piše, da je bil tudi namestnik načelnika v »Eksperimentalnem središču za evtanazijo v Hartheimu«. Tu so se na nemških in avstrijskih državljanih urili bodoči klavci, množični morilci. V Hartheimu so učili, kako ubijati, obenem pa »psihološko preizkušali« klavce: človek, ki mirno ubije svojega rojaka, bo imel dosti manj pomislekov, ko bo treba na veliko moriti razne untermenschen — »podljudi« — na primer Žide in Slovane...

V Braziliji so ga soočili s Stanislawom Szmajnerjem, ki je preživel grozote v Sobiboru (takrat je imel komaj šestnajst let). Szmajner je povedal, da je bil Stangl izredno natančen, ko je pripravil iztrebljevalne akcije, in da se je zmerom smehljati: tudi takrat, ko je ukazal, naj ujetnike usmrtijo s plinom. Szmajner je pokazal »tovorni list« s Stanglovim podpisom. S tistim listom so odpeljali iz Treblinka v berlinska skladišča »25 vagonov ženskih las, 248 vagonov oblačil, 100 vagonov čevljev, 400 vagonov rabljenih predmetov, 400.000 zlatih ur, 145.000 kilogramov zlatih prstanov, nekaj tisoč bisernih ogrlic...« »Blago«, katerega izvor je jasen vsem, je bilo »zbrano v Treblinku od 1. 10. 1942 do 1. 8. 1943«.

Zdaj še ni jasno, katere država bo dobila Stangla, da bi mu sodila. Brazilija načeloma ne predaja zločincev deželam, v katerih imajo smrtno kazen. Tako ni ne v Avstriji ne v Zahodni Nemčiji, toda Brazilija meni, da bi katera izmed teh držav utegnila predati Stangla drugam, kjer imajo smrtno kazen.

Dne 10. avgusta 1944 so se v strasbourškem hotelu »Maison rouge« zbrali najmočnejši nemški industrialci. Sklenili so organizirati finančno plat za »rekonstrukcijo novega velikega rajha po porazu«: se pravi izvoziti nakradeni in naropani denar v banke po vsem svetu, ga investirati v industrijo in tako podpirati nacistične kolovodje v tujini in krepiti neonacistično gibanje. Danes je — po nekem ameriškem viru — na svetu okoli 650 takšnih organizacij, ki skrbijo za pobege naciste. Njihov denar je tudi v predstaviteljskih zahodnonemških podjetjih na tujem. Potemtakem ni prav nič čudno, da so Stangl ter njegova žena in hči delali za lepo plačo ravno v brazilskih podružnicah Volkswagna in Mercedes. V personalnem oddelku ni bilo samo fotografije vestnega uslužbenca Paula Stangla. Opravljaj je tole delo: »nadzor inventarja in dopolnjevanje seznama rezervnih delov in skladišč«. Ravno pravišnje delo za natančnega nacista, ki je skrbno poročal: »25 vagonov ženskih las...«

STANE IVANC

»Vikend v Dunquerquu«

Vajeni smo ameriških, angleških in sovjetskih filmov o drugi svetovni vojni, zdaj pa smo videli tudi francoskega.

Kaj je bil Dunquerque? Mesto na francoski strani Rokavskega preliva, mesto, ki je postalo središče majhnega otočka pod nadzorstvom francosko-angleških čet leta 1940, ko so nacistične armade vdrle mimo Maginotove linije v Francijo in jo razsekale na kose. Sledilo je premirje, ki ga je morala podpisati Francija prav tam, kjer ga je morala leta 1918 podpisati Nemčija, celo v istem vagonu. Del Francije so zasedli

V spomin Mariju Preglju

Minuli teden nas je tiho in sredi svojega največjega ustvarjalnega poleta zapustil slovenski slikar in grafik Marij Pregelj. Tako kot njegov pokojni oče Ivan Pregelj, pisatelj, kritik in literarni zgodovinar, je tudi Marij obogatil slovenstvo s tistim, kar vsakemu narodu pomeni največ: sredi modernističnih tokov likovne umetnosti je ovrjednolil domačega človeka in njegovo osebnost.

Marij Pregelj se je rodil pred 54 leti v Kranju. Svoj naravni slikarski dar je izšolal v Zagrebu. Nato je kot profesor poučeval v Ljubljani. Zaradi močnih vezi z revolucijo in NOB ga je okupator aretirali in vsa leta vojne je prebil v nemškem in italijanskem ujetništvu. Po vojni je postal redni profesor na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Nadaljeval je svoje plodno delo kot pripadnik skupine Neodvisnih in slikal v realističnem, izrazito poudarjenem načinu. Lotil se je tudi ilustracij, dokaj svojsko pojmovanih in pogumnih, zgodovinskih za Homerja in drugih, značilno pregledskih, za razne mladinske knjige.

Zapustil nam je zaklad plemenitih slikarskih izpovedi. Poznamo tudi njegove zidne slike in mozaike v Ljubljanskem gradu, trboveljskem kulturnem domu, spomeniku interirancem na Rabu in umetniške dekoracije v skupščini SRS ter zveznem izvršnem svetu.

Partizanska ljudska pesem

Neke hladne noči sem potrkala pri Brodarjevih in Prelesju pri Sempetru na Dolenjskem. Njihova domačija je bila na samem, Brodarjevi so bili dobri, partizanski ljudje in partizani smo se tam dostikrat oglašali. Zelo me je, pa sem se želela ogreti. Noshla sem polno torbo sporočil, ki jih je bilo treba razdeliti po okolici. In ker sem vedela, da me pri Brodarjevih čaka topla, varna peč in bodo Brodarjevi brez besed odšli v noč in raznesli sporočila, kamor so bila namenjena, sem potrkala pri njih.

Bilo je prav tako, kakor sem si predstavljala. Postali so mi na peči, prinesli skodelo vročega mleka, pustili pri meni le staro Brodarico, ostali so se pa razšli. Zbudila sem se, ko je bil svetel dan. Ker sem vedela, da pred nočjo ne morem iz hiše, sem spet zadremala. Saj je bilo za menoj dosti prečutih dni in noči in na večer, ko bo tema zagrnjala steze in bodo vsa naročila izvršena in torba spet polna sporočil iz doline, je bila pred menoj dolga pot čez hribe in doline.

Drugič me je prebudilo popevanje. Starka je hodila po izbi, pospravljala in si pothoma pela. Napev je bil star in čudno znan. Poslušala sem in prepoznala napev zdavnaj pozabljenih nabožnih pesmi. Besedilo pa je bilo nenavadno. Ne en sam stih se ni skladal s spominom. Med petjem je starka včasih naredila posledke, potem pa je besede in napev ponovila. Najbrž je pozabila name in je zapela včasih glasneje. Potegnila sem iz žepa papir in svinčnik in si besedilo hitela pisati. Starka je pela:

»Brž, tovariši, se zberimo
in v hoste odbežimo,

Nemci, del pa je še nekaj časa živel pod vladjo maršala Petaina s središčem v Vichiju.

Francosko-angleške čete v kotlu okoli Dunquerqua pa so doživele strahotno tragedijo. Večina Angležev in del Francozov so se rešili, drugi pa so bili ali ujeti ali pa so padli pod strahotno tehnično premočjo nacistične armade.

Dogajanje vpliva na gledalca grozljivo, glede tega so šli Francozi precej dlje kot drugi. Tako vidimo na primer na 'čupe trupel, vidimo scene neposrednega ubijanja, obup posameznikov, nacistično zmago-slavje, pa tudi slabo oborožitev francoske vojske. Nemci so samo v letalih, ki pikirajo skoraj do zemlje in pobijajo vojake brez zaščite, vidimo, kako

angleški vojaki zaradi tega ustrelijo nemškega letalca, ki je skočil s padalom iz sestreljenega letala. Nasploh so Francozi v ta film vnesli nekaj novega, nekaj svojega, in prikazali vojno tako, kot je, brez vsakršnega zlaganega blišča, vojno, ki jo ponazarjajo kupe krvavih trupel, ruševine, obup in podivjani ljudje, brezobzirni drug do drugega...

Vmes vidimo glavnega junaka, poštenega mladega fanta, ki se hoče bojevati za domovino, ki vztraja do zadnjega, tik pred rešitvijo pa umre.

Zatorej si je film vredno ogledati, gledalec pa se bo prek njega seznanil z razdobjem vojne pred našo osvobodilno borbo, videl pa bo tudi novo podoba vojne.

Preberite tudi to!

Republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije sprejema v zadnjem času vse več prošenj za priznavalnino. Ker pa le-ta nima nobene zveze z odobravanjem priznavalnin, opozarja vse tiste, ki take vloge pošiljajo, na to:

Priznavalnino odobravajo komisije za zadeve borcev pri občinskih skupščinah, največkrat na priporočilo občinskih odborov ZZB NOV. Zato opozarjamo vse prizadete, naj prošnje za priznavalnino naslavljaajo na komisije za zadeve borcev pri svojih občinskih skupščinah. Svoje vloge pa naj oddajo pri svojih združenjih borcev, ki jih posredujejo občinskimi odborom ZZB, le-ti pa jih, opremljene s svojimi mnenji, dostavijo občinskim skupščinam.

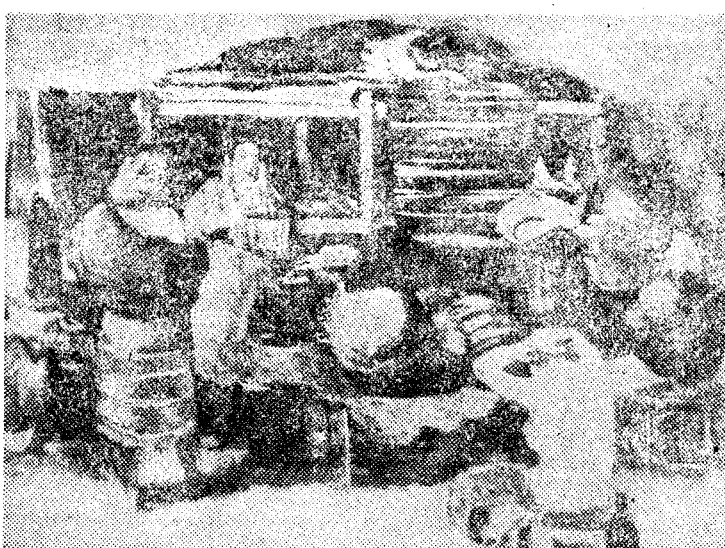
OBVESTILO

Prijeten oddih vsem članom Zveze združenj borcev NOV nudi počitniški dom republiškega odbora ZZB v

GOZD MARTULJKU

- Dnevna oskrba do 3 dni je 40 novih dinarjev, nad 3 dni pa 28 novih dinarjev. Dom je odprt skozi vse leto.
- Prijave sprejema republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10 in pristojni občinski odbori Zveze združenj borcev NOV.

Zdrav gorenjski zrak priporočamo vsem, ki imajo zrahljano zdravje.

Marij Pregelj: Interniranke (olje)

Imeli smo ljudi...

MARIJA FERJANC

Med širokimi bukovimi in smrekovimi gozdovi, ki se razprostirajo pod goro Rodico, leži vasič Rut in Grant. Nekoliko sta odmaknjeni od sveta in pozabljeni, kot mnoge hribovske vasice po Tolmiskem. Vendar se ju spominjajo mnogi partizani, ki so to dno nasilno varno zatočišče; spominjajo se njihovih prebivalcev, ki so z njimi delili vse, kar so imeli. Mnogi se spominjajo tudi partizanske matere Marije Ferjanc iz Granta, ki nas je pred dnevi za vedno zapustila.

Rodila se je pred 79 leti v Grantu. Nekaj pred prvo svetovno vojno se je poročila. Mož ji je v prvi svetovni vojni padel in ostala je sama z dvema otrokoma.

Ceprav je živila revno kmečko življenje, je bila vsa njena družina med najbolj naprednimi v vasi. V najtemnejših dneh naše polpretekle zgodovine je Marija začutila, kaj je njena dolžnost. Kmalu po pričetku vojne je postala po vsej Tolminski poznana partizanska mati. Vrata njenega doma so bila odprta vsakemu pošteniaku in borcu. Tudi njeni sinovi in hčere so sodelovali v NOB; trije sinovi so bili v partizanih, hčerke pa v vaski OF. Sin Milko je padel leta 1943 v Beli Kraljini, sin Justina pa leta 1944 v bliki pod Kromom. Ignac, tretji sin, je bil borec 2. prekomorske brigade. Tudi mož je aktivno delal v NOB kot terencec.

Slava njenemu spominu!

IVANA SORLI

Konec februarja smo na kranjsko pokopališče na njeni zadnji poti pospremili Sorlijevo mamo Ivano, staro 86 let. Po rodu je doma iz Opal pri Zireh. Ko ji je bilo 23 let, je poročila vdovca s 6 otroki in od leta 1904 živel na Rupi pri Kranju. V zakonu je rodila še 13 otrok. Leta 1933 ji je umrl mož. Njena družina je napel vodila domačo gospodarstvo. Leta 1941 se je z ostalimi odraslimi člani družine pridružila NOB. Potem ko je nekaj časa skrbel za ranjenega prvoborca Ručigaja iz Kranja, so v njeni hiši in mlinu našli varno zatočišče mnogi kurirji in terenci. Marca 1944 so bili izdani. Hišo, mlino in druga gospodarska poslopja so Nemci požgali, družino pa odgnali v Begunje. Sorlijeva mati je bila obsojena na deset let težke ječe, njena hči pa na 8 let ječe; ostalo družino so izsilili. Njo in hčerko so odpeljali v Nemčijo v kaznilnico Eichach, kjer je bila Ivana najstarejša zapornica. Hčerko so od nje ločili. Domov sta se vrnila šele po osvoboditvi. Tudi po vojni je sodelovala z udeleženci NOB, predvsem s svojimi bivšimi sojetnicami.

Slava njenemu spominu!

ROK KRIZNIK

Na šmarnskem pokopališču smo se za vedno poslovili od tovariša Roka Kriznika, člana ZB NOV in VV Smarje pri Jelšah. Rodil se je 1. 1914 v Sotenskem pri Smarju in skromni delavski družini. Mladost je preživel v domačem kraju in delal kot krovec. Leta 1944 se je odzval klicu partizanskih gozdov; pridružil se je borcem Kozjanskega oddreda. Istega leta decembra je bil ranjen v desno nogo in tako postal 70-odstotni invalid. Po vojni je vse do zadnjih dni bojeval za posledicami vojne. Zapustil je štiričlansko družino.

Skromnega in poštenega tovariša in borca se bomo vedno spominjali.

JOŽE KOŠIR GASPER

Na Jesenicah je umrl Jože Košir-Gasper, upokojenec in oče 8 otrok. Kot sin številne družine je v sedmem letu odšel v svet, da si zasluži vsakdanji kruh. Brez topline doma si je znal pomagati in odrasel je v zavednega Slovenca.

V prvi svetovni vojni je postal 50% invalid. Druga svetovna vojna ga je zatekla v Plavskem rotvu nad Jesenicami. Kmalu so se pričeli pri njem zbirati aktivisti in borci NOB. Kljub invalidnosti je postal član vsakega odbora OF. Skrbel je, da so partizani in aktivisti dobili pomoč, ki so jo bili potrebni. Med drugim je pri prehodu 1. bataljona s Primorske na Koroško sodeloval pri prevozu ranjenecov v zasilne partizanske bolnišnice pod Planino pod Golico. Kot zanesljivega in poštenega revolucionarja se ga spominjamo mnogi borci in aktivisti in kot takega ga bomo ohranili v spominu.

Pojem elegancije so kravate
terital
TOVARNE Srdanin
KAMNIK

Priljubljeni partizanski mitingi

Kadar smo bili utrujeni, nam je pesem povrnila izgubljeno moč...

Prvi partizanski mitingi pod nebesnim svodom, v skednju ali šoli, so ljudem odpirali oči in jih združevali v odporu proti sovražnikom...

Največ partizanskih kulturnikov je izšlo iz vrst mladih članov SKOJ, ki so se učili, pripravljali za nastope, pisali igre med skopo odmerjenim počitkom...

Aprila 1942 sem prvič sodeloval na partizanskem mitingu. Samo dve točki je imel: politično z opisom dogodkov doma in po svetu ter zabavno-politično petje prvih partizanskih pesmi. Prvo je izvedel pokojni Dušan Kveder-Tomaž, komisar bataljona, drugo pa pevski zbor pod vodstvom četnega komisarja Rajka. Okoli nas pa so bile zasede in sredi programa so zadoneli rafali. Kljub temu so pesmi donele še naprej, kar jim je dajalo poseben čar. Kulturniki pa so bili nekdanji čevljarji, študentje, delavci in kmetje. Kljub temu so zaradi svoje prepriljivosti osvojili še tako zahtevnega poslušalca.

Preproste in domače besede trboveljskega rudarja, haloškega viničarja, belokranjskega

zanskem vzdušju obujamo spomine. Partizanski miting je še vedno prireditelj, ki združuje in dviga. Nekdanji kulturniki še vedno tako kot nekdanji lahko navdušujejo mlade in stare.

Obiskali smo partizanske kraje na Dolenjskem, Gorenjskem, Primorskem, Notranjskem in v Beli krajini, letos pa bomo šli tudi na Štajersko. Prirejali bomo partizanske mitinge in oživljali partizanske tradicije, ki so dajale med vojno moralno rpoč našim ljudem, da so zmagovali nad močnejšim sovražnikom. Oleg Križanovski-Igor

Kaj pa zgodovina Pete prekomorske?

Ze ob izidu knjige »Prekomorci«, kjer so bile prekomorske enote zastopane s posameznimi poglavji, so zastopniki prekomorskih brigad in drugih enot sklenili, da bodo nadaljevali z zbiranjem gradiva in v doglednem času napisali podrobne zgodovine ter jih, če se bo dalo, izdali tudi v samostojnih knjigah. V zadnjem času so zbirali in zapisovali gradiva za nekatere enote zelo aktivni, saj se nekatere knjige že pripravljajo za tisk.

Odbor Pete prekomorske brigade pri Obč. odboru ZZZB NOV v Celju je pred kratkim tudi razpravljal o tem. Ugotovil je, da zbiranje gradiva doslej ni bilo zadovoljivo, da pa se lahko zboljša, če bodo bivši borci razumeli pomen podrobnejše zgodovine za to brigado.

Partizanska pot Pete prekomorske je sicer kratka, vendar izredno pomembna, saj je brigada pomagala zadati odločilen udarec sovražniku. Zaradi kratkotrajnega delovanja brigade je bilo tudi že v knjigi »Prekomorci« močeno sorazmerno dobro prikazati delo brigade na domačih tleh. Manj znana in raziskana, a pomembna za pravilno vrednotenje prispevka, ki so ga dali njeni borci, pa so naslednja vprašanja:

zakaj so štajerski, gorenjski in koroski fantje, poznejši prekomorci, morali v nemško vojsko, ko so mnogi njihovi vrstniki iz drugih predelov ob istem času našli pot v partizane? Znano je, da OF na Štajerskem, Gorenjskem in Koroskem ni bila tako dejavna kakor v krajih pod italijansko okupacijo

in da so Nemci izvajali nad svojo pobeglih mobilizirancev hude represalije — pa vendar še danes niso vsi prepričani, da je bila prisilna mobilizacija v nemško vojsko prav tak teror nad slovenskim življenjem kakor deportacija v kazenska taborišča. Za zavednega slovenskega fanta je bilo to nasilje celo huje, ker je moral za svojega sovražnika delati, se pripravljati za fronto in pozneje, vsaj do svojega pobege, tudi streljati...

Premalo je znane tudi o tem, da so mnoge porinili v vojaške enote celo brez kakršnegakoli nabora, da niso, prijeli kjerkoli že, imeli ni teoretične možnosti za pobeg. Splošno je sicer znano, da so se mnogi slovenski fantje v nemških enotah upirali, sodelovali pri sabotažnih akcijah francoskih domoljubov, ali pa jih sami izvajali, pripravljali pobege itd., vendar je komaj še čas, da se vse to dokumentira — s pričevanjem prizadetih skupin posameznikov, z navedbo imen nemških enot, krajev itd. Ni tudi vseeno, koliko fantov je ob začetku invazije v Franciji resnično pobegnilo, koga pa so zavezniki zajeli in mu potem res ni kazalo drugega kakor sodelovati.

Slednjič gre ob Peti prekomorski še za tole: v knjigi »Prekomorci« je navedeno, da je bila brigada ustanovljena v Splitu, in le kratko se omenjata obstoj in dejavnost brigade že v Angliji. Slej ko prej bo držalo, da je bila brigada v Splitu samo reorganizirana in dopolnjena, zato je treba njeno dejavnost v Angliji podrobneje opisati in pisanje dokumentirati. Samo primer: pripadniki brigade so imeli v Angliji posebne vojaške knjižice s slikami. Od tisočih se je gotovo katera ohranila...

Seveda so to le nekatere od vprašanj. Služijo naj bivšim borcem Pete prekomorske brigade kot napotilo in spodbuda, da bodo začeli brigadnemu odboru (naslov: Odbor Pete prekomorske brigade pri Obč. odboru ZZZB NOV Celje, Gledališka 2) pošiljati svoje spomine in drugo dokazno gradivo — slike, knjižice, brigadno literaturo in drugo, kar morda še hranijo. To gradivo je pomembno tudi zato, da bi lahko v Muzeju ljudske revolucije v Celju čimprej uredili razstavnico kotiček Pete prekomorske.

J. Š.

Partizanski kulturniki (od leve na desno): Oleg Križanovski-Igor, Drago Miklavc in Pavle Herbst na mitingu kurirjev

kmeta, gorenjskega žebjarja in primorskega bajtarja so povezovali ljudi in kraje, cilj je postal vsem enak: Smrt fašizmu — svobodo narodu.

Kasneje sem se kot osamljen kurir rad pridružil vaškim sestankom, ki so jih prirejali terenci. Poleg novic z bojišč sem jim tudi deklariral pesmi.

Več kot dvajset let je minilo od tistih časov in še vedno se radi sestajamo, kurirji, borci, kulturniki in drugi ter v parti-

LJUBLJANA

Obiščite prenovljeno

specializirano poslovalnico veleblagovnice

nama

»KONFEKCIJA ELITA« v čopovi ulici 7

- Ekskluzivni modeli spomladanske ženske konfekcije — plašči, obleke, kostimi, jopice in podobno

- Izbrana zaloga moške konfekcije
- Najnovejši letošnji modeli v modnih barvah in vzorcih

nama

LJUBLJANA

PRAVNA POSVETOVALNICA

T. J. PTUJ — V prvem pismu, ki ste ga naslovili na naše uredništvo, ste sporočili, da ste invalidsko upokojeni in da prejimate 560 N-din invalidske pokojnine. Do konca februarja ste prejeli tudi »dotacij«, potem pa so vam to dotacijo ukinili. Ne veste, kaj naj se pritožite ali ne. Ker niste vsega točno pojasnili, smo vas naprosili, da to storite naknadno. V drugem pismu pa nam pišete, da vam je bila ukinjena denarna »dajatev« v višini 10.000 S-din. Pri tem pa pripominjate, da veliko upokojencev prejema tako dajatev, čeprav imajo nekateri nad 70.000 din pokojnine. Pri tem še navajate, da ste leta 1941 delovali kot kurir, pa vam ta

čas ni bil vštet v delovno dobo.

Navedeno pismo smo v kratkih povzetkih objavili zaradi tega, da pokažemo, kako težko je včasih dajati točna pojasnila na številna vprašanja, ki prihajajo na našo pravno posvetovalnico. In pa, kako netočni so podatki, ki nam jih pošiljajo tisti, ki se obračajo na nas. Tovariša T. J. smo morali ponovno pozvati, da nam pošlje točnejše podatke, čeprav se je dalo sklepati, da mu je bila ukinjena občinska priznavalnina. Na naše pismo nam je tov. T. J. poslal približno enako pojasnilo oziroma vprašanje, pač pa je predložil odločbo S. O. Ptuj. Iz te odločbe pa izhaja, da je bila tovarišu T. J. ukinjena prizna-

valnina oz. družbena denarna pomoč po 3. čl. Odloka o družbeni denarni pomoči udeležencem NOV S. O. Ptuj. Po tem odloku so do pomoči upravičeni le tisti udeleženci NOV, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje sebe in svoje družine. Steje se, da dohodki ne zadoščajo za preživljanje udeleženca NOV, če njegovi dohodki skupaj z dohodki članov družine ne dosega 25.000 S-din mesečno na člana, ali pa 100.000 S-din katastrskega dohodka letno od zemljišča. Ker živi T. J. v skupnem gospodinjstvu z ženo in prejema 57.149 S-din pokojnine, odpade na vsakega družinskega člana 28.577 S-din. Ta pa presega po cit. odloku dovoljeni cenzen. Zato je upravljeni organ ukinil pomoč.

Menimo, da že obrazložitev odločbe ne potrebuje dodatnega pojasnila. Večkrat smo že poudarili, da je namen priznavalnini dajati pomoč tistim

udeležencem NOV, ki nimajo pogojev za pokojnino ali invalidnino in so socialno ogroženi. Kdaj je kdo socialno ogrožen in potreben pomoči, to je po različnih občinskih odlokih različno urejeno. Toda če ima kdo pokojnino, je težko govoriti o socialni ogroženosti. Zato je več ali manj razumljivo, da je bila pomoč ukinjena. Pri tem pa je treba tudi vedeti, da morda nekateri res prejema tudi višjo pokojnino, pa imajo vendar slabše življenjske razmere, če imajo na primer večje število otrok. Zato je treba vsak primer ocenjevati samostojno.

Če na neki občinski odlok tako točno precizira pogoje za priznavalnino kot odlok občine Ptuj, potem je stvar jasna. Kdor ima boljše materialne pogoje, kot jih določa odlok, nima pravice do priznavalnine. Vsaka pritožba, ki je sicer možna, je v takem primeru brezpredmetna.

RAZPIS

POHODA »PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE« ZA LETO 1967

Odbor za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane« za leto 1967 (v nadaljnjem besedilu: odbor) razpisuje v počastitev obletnice osvoboditve mesta Ljubljane manifestativno-tekmovalno prireditev:

»PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE«

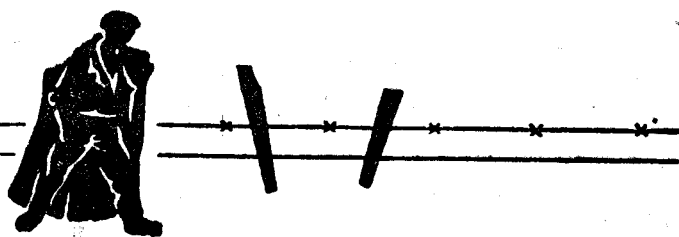
PROGRAM PRIREDITVE

ČETRTEK, 27. aprila 1967

Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« za moške, ženske in mešane ekipe nižjih razredov ljubljanskih osnovnih šol (od 1. do 4. razreda) v organizaciji občinskih zvez prijateljev mladine Slovenije.

SOBOTA, 6. maja 1967

1. »Stafeta zmag« (3 x 1000 m) za mladinske moške ekipe, ločeno za šole II. stopnje, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse druge osnovne organizacije;

2. »Stafeta zmag« (3 x 600 m) za mladinske ženske ekipe, ločeno za šole, za osnovne telesnovzgojne organizacije in za vse druge osnovne organizacije;

3. »Tek prijateljstva« (dolžina proge 4000 m) za moške domače in inozemske mestne reprezentance.

NEDELJA, 7. maja 1967

1. Manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« (dolžina proge 10.000 m) za moške, ženske in mešane ekipe za vse osnovne organizacije, šole II. stopnje, urede predvojaške vzgoje ter enote JLA in Milice (v nadaljnjem besedilu: organizacije);

2. manifestativni pohod »Po poteh tovarštva in spominov« (dolžina proge 3000 m) za moške, ženske in mešane ekipe višjih razredov osnovnih šol (od 5. do 8. razreda);

3. tekmovalni pohod »Partizanski marš« (dolžina proge 25.000 m) za moške ekipe za vse osnovne organizacije, urede predvojaške vzgoje ter enote JLA in Milice (v nadaljnjem besedilu: organizacije);

4. tekmovalni pohod »Partizanski marš« (dolžina proge 8000 m) za ženske ekipe za vse osnovne organizacije.

TEKMOVALNI POGOJI

1. »STAFETA ZMAG« (3 x 1000 m)

Pravico nastopa imajo tekmovalci, rojeni v letih 1946 do 1953. Obvezen zdravniški pregled.

2. »STAFETA ZMAG« (3 x 600 m)

Pravico nastopa imajo tekmovalke, rojene v letih 1949 do 1954. Obvezen zdravniški pregled.

3. »TEK PRIJATELJSTVA« (4000 m)

Za vsako mestno reprezentanco lahko nastopijo 4 tekmovalci, za plasirane reprezentance pa se upoštevajo samo prvi 3 tekmovalci. Pravico nastopa za mesta iz SFRJ imajo tekmovalci, rojeni leta 1960 in prej. Obvezen zdravniški pregled. Zmagovalna reprezentanca je tista, ki zbere najmanjše število točk s tem, da se točkujejo tekmovalci po vrstnem redu prihoda v cilj od 1 do števila zadnjega tekmovalca, ki pride v cilj.

4. »PO POTEH TOVARŠTVA IN SPOMINOV« (10.000 m)

Za vsako ekipo mora nastopiti 5 tekmovalcev oz. tekmovalk. Pravico nastopa imajo tekmovalci oz. tekmovalke, rojeni leta 1958 in prej.

5. »PO POTEH TOVARŠTVA IN SPOMINOV« (5000 m)

Za vsako ekipo mora nastopiti 5 tekmovalcev oz. tekmovalk. Pravico nastopa imajo učenci in učenke višjih razredov osnovnih šol.

6. »PARTIZANSKI MARŠ« (25.000 m)

Za vsako ekipo morajo nastopiti 3 tekmovalci. Pravico nastopa imajo tekmovalci, rojeni leta 1949 in prej. Obvezen zdravniški pregled.

7. »PARTIZANSKI MARŠ« (8000 m)

Za vsako ekipo morajo nastopiti 3 tekmovalke. Pravico nastopa imajo tekmovalke, rojene leta 1950 in prej. Obvezen zdravniški pregled.

OMEJITVE

1. V »Partizanskem maršu« za moške ekipe ne morejo nastopiti atletske organizacije iz mest, ki niso prijavila svojih mestnih reprezentanc.

2. Atleti, ki so za preteklo sezono uvrščeni v disciplinah od 1500 m do 10.000 m do vključno 15. mesta v tablicah, ki so jih izdale republiške atletske zveze, ter smučarji-tekači, ki jih je Smučarska zveza Jugoslavije za preteklo leto uvrstila v I. kategorijo, lahko nastopijo samo za svojo atletsko oz. smučarsko organizacijo.

ZDRAVSTVENA SKRBE

Za vsake tekmovalce oz. tekmovalke, ki nastopijo v kategorijah, za katere je obvezen zdravniški pregled, je potrebno hkrati s prijavo dostaviti zdravniško potrdilo, iz katerega mora biti razvidno, da so tekmovalci oz. tekmovalke sposobni za tekmovanje in prijavi kategorij.

Zdravniška potrdila za tekmovalce oz. tekmovalke za obe »Stafeti zmag« in za obe »Partizanske marše« lahko izdajajo vse vojne, obrabne in šolske ambulante ter ambulante zdravstvenih domov.

Zdravniška potrdila za udeležence »Teke prijateljstva« lahko izdajajo izključno športne ambulante.

Zdravstveno osebo na progi, ki ga postavi organizator, ima pravico preprečevati nadaljevanje tekmovanja vsem udeležencem tekmovalca, če sodi, da bi nadaljevanje tekmovalca škodilo zdravju tekmovalca oz. tekmovalke.

PRIPRAVE TEKMOVALCEV

Odbor bo do 1. aprila 1967 izdal navodila za pripravo udeležencev pohoda za vse tekmovalne kategorije. Od tega dne dalje bodo navodila brezplačno na razpolago vsem organizacijam.

Organizacijam svetujemo, da čimprej določijo vodje ekip, ki naj prevzamejo tudi skrb za priprave članov. Vsem organizacijam, ki bodo sporočile naslove vodij ekip z navedbo tekmovalne kategorije, bo odbor takoj dostavil navodila za pripravo udeležencev za ustrezno kategorijo.

TEKMOVALNE PROGE IN UNIK TEKMOVANJA

Proge za obe »Stafeti zmag« in za »Tek prijateljstva« potekajo po ulicah v središču mesta. Proge za vse druge kategorije pa se po kolovozih, cestah in poljskih ter gozdnih poteh.

Opisi prog za vse tekmovalne kategorije bodo od 1. aprila 1967 dalje na razpolago v pisarni odbora.

Na progah za obe »Stafeti zmag« in za »Tek prijateljstva« bodo pred tekmovalci vozili spremljevalci teka, vse druge tekmovalne proge pa bodo vidno označene.

Odbor si v primeru izredno slabega vremena pridržuje pravico do spremembe posameznih delov prog za obe »Partizanske marše« in za obo pohoda »po poteh tovarštva in spominov« še tik pred samim tekmovanjem s tem, da bo vse udeležence tekmovalca vidno opozoril na nastale spremembe.

Ura pričetka tekmovalca za posamezne kategorije bo objavljena najkasneje 3. maja 1967.

PRIJAVE

Prijave, ki morajo vsebovati priimek, ime in letnico rojstva tekmovalca oz. tekmovalke, zdravniška potrdila, kjer so leta zahtevana, in navedbe tekmovalne kategorije, se pošiljajo oz. osebno oddajajo na naslov: Odbor za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«, Ljubljana, Komenskega 7.

Prijavitelji morajo v primeru, da prijavijo več ekip, prijaviti vsako ekipo s posebno prijavo.

Odbor bo sprejemal prijave do 29. aprila 1967 do 12. ure. Dokaz za pravočasno odpremo prijave po pošti je datum poštnega pečata: 27. april 1967.

Vsem organizacijam, ki bodo do zgoraj navedenega roka pošle prijave, bo dostavil odbor na njihov naslov vsa navodila v zvezi s tekmovalcem.

Odbor bo sprejemal naknadne prijave, ki jih bodo osebno predložili predstavniki prijavitelja, kakor sledi: za obe »Stafeti zmag« in za »Tek prijateljstva« v soboto, 6. maja 1967 od 12. do 15. ure, za obe »Partizanske marše« v soboto, 6. maja od 15. do 22. ure in za obo pohoda »po poteh tovarštva in spominov« v soboto, 6. maja od 15. do 22. ure in v nedeljo, 7. maja od 6. do 9. ure in prijavni pisarni tekmovalne komisije v prostorih Kazine na Trgu revolucije 1.

NAGRADE

Zmagovalne ekipe v obeh »Stafetah zmag« ločeno za šole, telesnovzgojne in druge organizacije, zmagovalne ekipe v obeh »Partizanskih marših« in zmagovalna mestna reprezentanca v »Teku prijateljstva« prejmejo naslov: Zmagovalec pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« za leto 1967 ter pokal zmagovalca v trajno last.

Člani prvoplasiranih ekip v obeh »Stafetah zmag« ločeno za šole, telesnovzgojne in druge organizacije, člani prvoplasiranih ekip v obeh »Partizanskih marših« in prvoplasirani tekmovalci v »Teku prijateljstva« prejmejo zlate, člani drugoplasiranih ekip in drugoplasirani tekmovalci srebrne, člani tretjeplasiranih ekip in tretjeplasirani tekmovalci bronaste plakete.

Vse ekipe v obeh »Stafetah zmag« prejmejo stafetno palico, s katero tečejo, v trajno last kot spominsko darilo.

Člani prvih dvajsetih ekip v »Partizanskem maršu« za moške ekipe, člani prvih desetih ekip v »Partizanskem maršu« za ženske ekipe ter prvih petnajst tekmovalcev v »Teku prijateljstva« prejmejo praktična darila.

Odbor bo takoj po slovesnem zaključku prireditve izbral dvajset tekmovalnih številk iz obeh manifestativnih pohodov »po poteh tovarštva in spominov«. Vsi, ki bodo imeli izbrane tekmovalne številkke, prejmejo praktična darila.

Vsi udeleženci prireditve prejmejo spominsko značko pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« za leto 1967.

PRITOŽBE

Pritožbe vlagajo vodje ekip pisмено pritožbeni komisiji. Čas in kraj zasedanja pritožbene komisije bo objavljen v navodilih udeležencem tekmovalca.

OBJAVA REZULTATOV

Slovesen zaključek prireditve bo v nedeljo, 7. maja 1967. Ura in kraj posta določena kasneje in objavljena v navodilih udeležencem tekmovalca.

STROŠKI TEKMOVANJA

Stroške udeležbe nosijo prijavitelji, stroške organizacije prireditve pa odbor.

Odbor lahko povabi na svoje stroške domače in tuje mestne reprezentance na »Tek prijateljstva«.

Organizacije, ki potrebujejo za svoje tekmovalce oz. tekmovalke prenočišče, morajo svoje potrebe po prenočiščih z navedbo dneva javiti hkrati s prijavo.

INFORMACIJE

Vsa pojasnila v zvezi z razpisom in organizacijo tekmovalca daje pisarna odbora, Ljubljana, Komenskega 7, soba 80.

PRAVILA

Za tekmovalce v »Teku prijateljstva« in v »Stafetah zmag« veljajo tekmovalna pravila Mednarodne amaterske atletske zveze (IAAF), za tekmovalce v vseh drugih kategorijah pa tekmovalna pravila pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«.

TOLMACENJE RAZPISA

Razpis tolmači tekmovalna komisija odbora za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«.

Dve sedemdesetletnici

JOŽKO BRUMEN je bil rojen v Mekotnjaku pri Ljutomeru. Potem ko je v Mariboru končal gimnazijo, ga je zajel vrtinec prve svetovne vojne kot osemnajstletnega fantu. Po končani vojni se je leta 1920 za stalno naselil v Murski Soboti, se poročil in se začel ukvarjati s trgovino.

Med obema vojnama ga srečamo pri delu v različnih naprednih narodnih združenjih. Kot narodno zaveden je tako tudi vzgajal svojo družino.

Ko so Prekmurje zasedli madžarski fašisti, je po svojih močeh pomagal trpečim in preganjanim, kmalu pa se je vključil tudi v osvobodilno gibanje. Postal je stebler OF v Murski Soboti, tudi člani družine so pomagali. Kmalu je bila njegova hiša ena najpomembnejših partizanskih postojank v Prekmurju.

Tako je bilo vse do usodnega 17. oktobra 1944, ko je skupina partizanov pod vodstvom narodnega heroja Daneta Šumenjaka — Mirana hotela izkoristiti kapitulacijo Hortijeve Madžarske ter prevzeti oblast v Prekmurju. Zal so Nemci preprečili vdajo madžarske vojske in zato partizanski poskus ni uspel. Sledile so množične aretacije. Tudi tovariš Brumen, žena Terezija ter hčerki Danica in Stanka so se znašli v ječi. Mučeniška pot jih je vodila v Bergen-Belsen, Jožka pa v Dachau. 27. marca 1945 je v taborišču umrla njegova zvesta življenjska družica, hčerki pa sta se vrnili po vojni kot živa okostnjaka.

V spomin na vse te dogodke je na Brumnovi hiši vzidana spominska plošča.

Jubilant pa aktivno sodeluje v ZB od ustanovitve dalje. Uspešno vodi komisijo za internerance in se trudi, da bi zbrazi, uredili in natisnili gradivo iz taborišč smrti. Razen tega je bil skoraj 10 let odbornik občinske skupščine.

Želimo mu še mnogo srečnih in veselih let.

★

FRANJO REŠ je bil rojen v Počehovi pri Mariboru. Potem ko je v Mariboru in Celju končal gimnazijo, je tudi on moral na vojsko. Hudo ga je ranilo, da je zaradi tega postal invalid.

Med obema vojnama je bil občinski uslužbenec, znan po svojih naprednih stališčih in narodni zavesti. Kot tak je bil trn v peti domačim kulturbojcem in so ga kmalu po nacistični okupaciji zaprli, nato pa spustili.

Po prihodu iz zaporja je začel delati za OF skupaj z družino. Njegovega edinega sina so kot partizana ujeli in očetu malo pred koncem vojne izjetišnice Torgau blizu Berlina sporočili, da so sina obglavili. Sinovo poslovitno pismo se zdaj hrani mariborski muzej revolucije.

Tovariš Reš je po Prekmurju znan kot aktivist pri invalidih, saj ves čas, kar obstoja ta organizacija, dela v njenih vrstah kot vodilni funkcionar. Dokler je bil še okrajni odbor ZVVI, je bil njegov član in predsednik občinskega odbora ZVVI v Murski Soboti. Poleg tega je tudi predsednik Društva upokoencev.

Ob življenjskem jubileju mu čestitamo in želimo še veliko let.

J. Janež

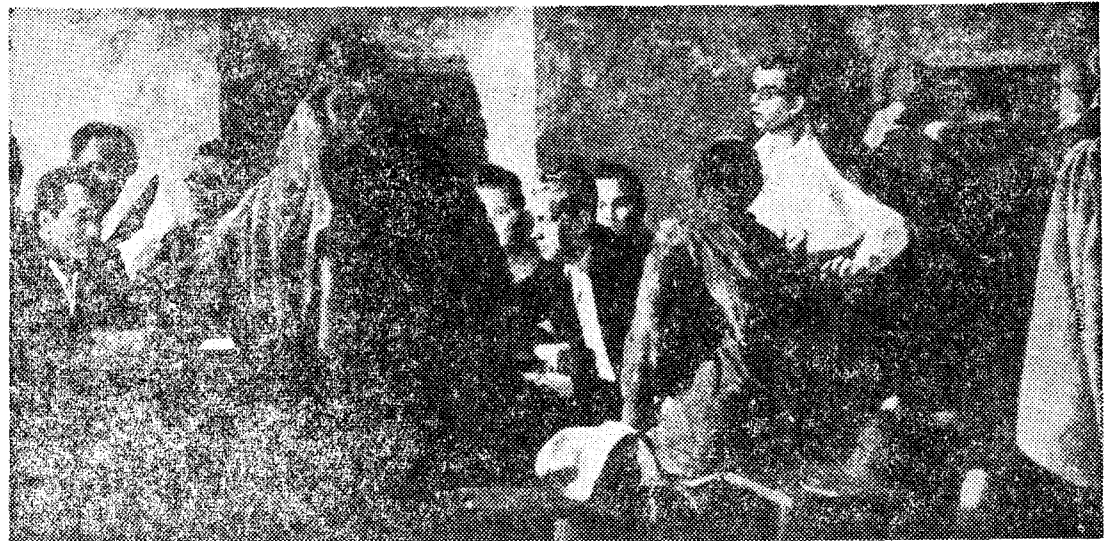
Zasavje se pripravlja na proslavo 30-letnice ustanovnega kongresa KPS na Čebinovem

Ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije je bil 1937. leta v vasi Čebinovo nad Trbovljami, v revolucionarnih zasavskih rudarskih revirjih. Zato je razumljivo, da si v Zasavju prizadevajo, da bi ta pomembni dogodek kar najbolj slovesno proslavili.

Praznovanje bo imelo tudi v Zasavju predvsem delovni značaj. Povezali ga bodo z najaktualnejšimi družbeno političnimi dogajanjmi sedanjega razdobja, zlasti pa želijo podrobneje osvetliti zgodovinska dogajanja in vloge Komunistične partije Slovenije v Zasavju in ta do-

gnanja v kar največji meri približati mladim generacijam, saj pomeni kongres na Čebinovem pred tridesetimi leti mejnik v razvoju Komunistične partije Slovenije.

Osrednja prireditev ob 30-letnici ustanovitvenega kongresa Komunistične partije Slove-

Gojmir Anton Kos: Ustanovni kongres KPS na Čebinovem 1937

nije bo v Zasavju v nedeljo, 16. aprila, ko bo v Delavskem domu v Zagorju ob Savi zbor revirskih samoupravljalcev, na katerega bodo povabili člane predsedstva Centralnega komiteja ZK Slovenije, člane CK Zveze komunistov Slovenije, predstavnike republiških vodstev družbeno političnih organizacij, narodne heroje in nosilce Partizanske spomenice 1941 iz Zasavja, člane področnega in občinskih komitejev ZK, stare komuniste iz Zasavja, delegacije delovnih kolektivov, občinskih skupščin in vodstev družbeno političnih organizacij občin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi ter delegacije centralnih komitejev Zveze komunistov iz drugih jugoslovanskih republik.

Na zborovanje revirskih samoupravljalcev bodo povabili tudi predsednika zvezne skupščine Edvarda Kardelja, ki naj bi ob tej priliki govoril o nekaterih aktualnih vprašanjih sedanjega razdobja in prihodnjih nalogah; sekretar področnega komiteja ZK za Zasavje Marjan Orožen pa naj bi pred tem nanašal nekaj podatkov in dejstev o delavskem gibanju v revirjih, o dejavnosti Komunistične partije v Zasavju, o Čebinovem kot kraju ustanovnega kongresa KP Slovenije in središču revirskih partizanov med NOV ter o razvoju Zasavja po

letu 1945. Računajo, da bi z zborom revirskih samoupravljalcev zaključili izredno razgibane priprave na skupščinske volitve.

Omeniti pa velja, da pripravljajo v Zasavju še več drugih prireditev in slovesnosti ob 30-letnici ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije. Tako bo trboveljski Revirski muzej ljudske revolucije pri-

pravil razstavo o dejavnosti Komunistične partije in njenih članov v Zasavju; v praznovanju pa se bo vključila tudi organizacija Zveze mladine, ki bo pripravila več razgovorov in predavanj o zgodovini Komunistične partije Slovenije in o njeni vlogi, najbolj prizadevne mladince pa bodo ob tej priložnosti predlagali za sprejem v Zvezo komunistov.

-M-

VESTNIK NÉPÚJSÁG

Z VESTNIKOM — NAGRADO!

Samo do 30. marca 1967 je še čas, da si kot novi naročnik VESTNIKA ali NÉPÚJSÁGA pridobite pravico do sodelovanja v velikem nagradnem žrebanju — 10. aprila 1967 v Murski Soboti.

Vrednost vseh praktičnih nagrad je nad 800.000 starih dinarjev. — Prva nagrada: 200.000 starih dinarjev. — Kompletna lista vseh praktičnih dobitev bo objavljena v 11. številki Vestnika dne 23. marca 1967.

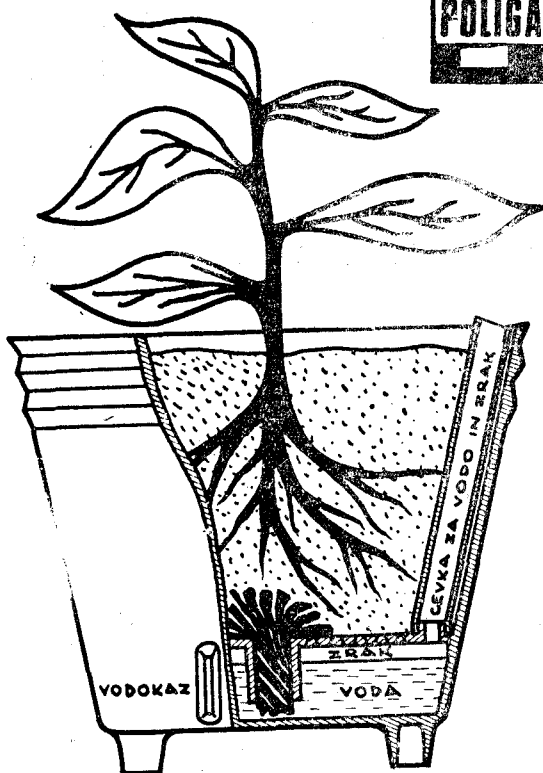
● PREKMURCI, PRILEKI, SLOVENJGORIČANI!

Se je čas, da si z naročnino na Vestnik ali NÉPÚJSÁG in s SREČO PRI ŽREBANJU zagotovite lep praktični dobiček.

VESTNIK ali NÉPÚJSÁG si lahko naročite: pri vašem pismonoši; na vseh poštinih uradih v Pomurju in občini Lenart; v Murski Soboti: na upravi Vestnika, Kidričeva 4; v Ljutomeru: na Turističnem biroju, Glavni trg; v Gornji Radgoni: v knjižnici Delavske univerze — prej lekarna; v Lendavi: v knjižnici »Vesna«.

NOVOST! NOVOST! NOVOST!

Cvetlični lonček, ki zagotavlja življenje cvetlic tudi ob vaši daljši odsotnosti, je novi izdelek

POLIGALANT - Volčja Draga
Nova Gorica - Tel. 21-314, interna 3

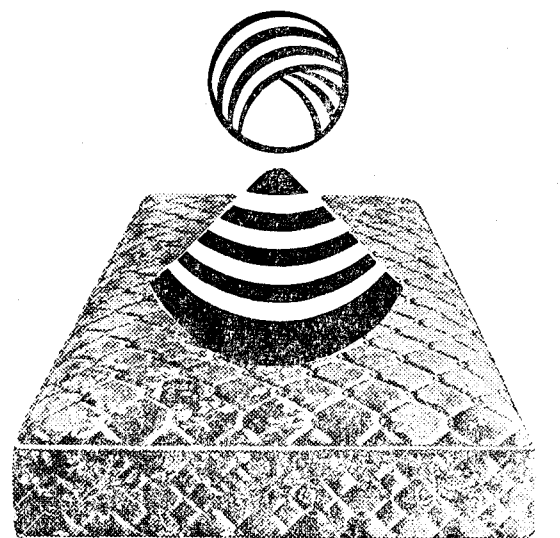
Lončki so različnih velikosti in oblik. Njihova posebnost je v tem, da imajo v spodnjem prostoru vodo, ki po posebnem sistemu pronica v zemljo in jo ovlažuje. Povprašajte po njih v vaši trgovini!

JESENI — NAČRTI ZA UREDITEV TJENTIŠTA

Do konca jeseni letos bodo izdelani glavni načrti za ureditev spominskega kompleksa Tjentište. Koncept tega načrta in predlog načrta za obeleževanje bojev na Sutjeski sta izdelala arhitekt Ranko Radović in kipar Miodrag Živković. Oba bosta do konca jeseni pripravila tudi vse načrte za zgraditev informativnega centra Tjentište in za spomenik. Predvidevajo, da bo spomenik visok okoli 15, dolg pa okoli 30 metrov — vse kot simbol preboja na Sutjeski. Informativni center bo obsegal 400 kvadratnih metrov, v njem pa bo stalna razstava dokumentov zgodovinske bitke na Sutjeski. Računajo, da bodo začeli urejevati spominski kompleks na Tjentištu spomlad prihodnje leto.

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST »MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

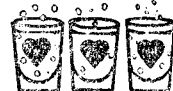
JOGI DE LUXE
PREŠITA VZMETNICA

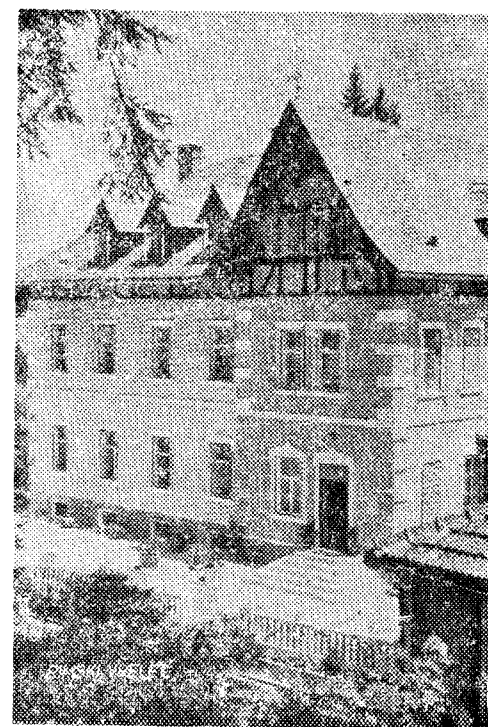
JOGI DE LUXE VAM NUDI:

PROJEKT KER JE PREŠITA IN IZREDNO UODNA • HIGIENO KER IMA DVE PLASTI »IPRENA« MATERIALA, KI DVA Z VAMI • TRAJNOSTI KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKROBNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV • ELASTIČNO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARYAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER »JOGI DE LUXE« JE IZDELAN »MEBLO« »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA
SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA-NOVA GORICA

Radenska OSVEŽUJE IN ZDRAVI

Gostinsko podjetje

»Uršlja«

Ravne na Koroškem

priporoča krajevnim organizacijam ZB, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vrelca v Kotljah na Koroškem

Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Voranca — muzej. Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisмено ali na telefon 24/2 Ravne ali na upravo podjetja telefon 9, Ravne.

Tudi ta košček naše zemlje je privlačen in mikaven za našega delovnega človeka.

POOBlašČENI ZASTOPNIK avtoflehna LJUBLJANA

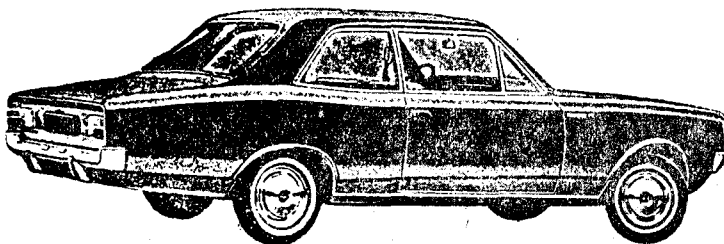

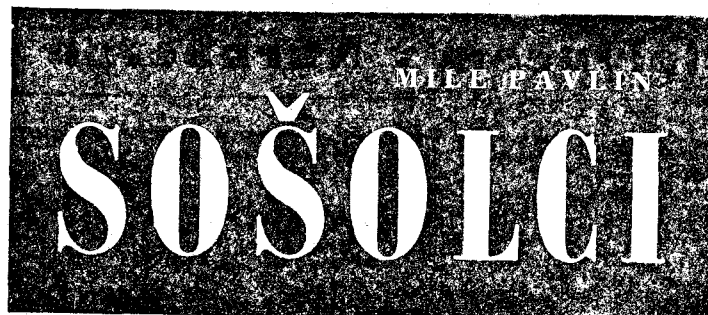
	USS	DM	A \$U	Uvozne dajatve N-din
OPEL REKORD, 1,5 liter, 2 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.415
OPEL REKORD, 1,5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
OPEL CARAVAN, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
CARAVAN, 1,5 liter, 5 vrata, 3 brzine		7.292		15.212
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.575
OPEL REKORD •L•, 1,7 liter S, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.256
OPEL REKORD •L•, 1,7 liter S, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933
OPEL REKORD COUPE, 1,7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934

Dobava: iz konsignacijskega skladišča (v standardni izvedbi po želji z motorjem 1700 ccm ali menjalnikom 4 brzine proti doplačilu) v 5 dneh po prispetju nakazila na naš konto.

PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25, tel. 312-022 • ZAGREB — Illica 13, tel. 23-598 • BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 • RIJEKA — Rade Končara 44/VI, tel. 23-919 • SARAJEVO — Senoška 8, tel. 25-111

»Samo to!« je boječe zjavljalo dekle.

»Lažeš! To še ni vse, komu si še vse nesla pakete? Dobro vemo! Ali prisežeš?«

Sam pri sebi se je Savo nasmehnil. Očitno je bilo, zasliševalec hoče iz dekleta izcediti čimveč in se zato poslužuje prevare, da nikoli ni zadovoljen in da ji nikoli ne verjame. Mogoče bo pa le kaj uspeha...

»Oh da, tuj kaplanu sem nekaj prinesla...«

Savo so zagomazeli mravljinici po tilniku. Ves se je spre-menil v uho.

»Ha, kaplanu! Kaj pa lepega?«

»Ne vem, nisem si upala pogledati. Bilo je trdno zavito, nekaj štirioglatega in precej težkega. Kot da so bile knjige.«

»Zakaj si lagala, ko vendar veš, da vse vemo? Zdaj te ne bomo mogli spustiti, ko nisi sama povedala. V ječo pojdeš...«

Dekle je zajokalo, njena trma je bila očitno zlomljena.

»Bala sem se,« je rekla nazadnje.

»Bala? Zakaj si pa za druge povedala?«

»Zanj sem se bala, ker je kaplan. Kaplane sovražite...«

»Če so pridni, prav nič. Nekaj jih je celo pri nas, saj si menda brala v vaših časopisih. Povej, zakaj si se bala ravno za tega kaplana? So ti kaj naročili tam, kjer so ti paket dali? Kje si ga pa dobila? Če poveš vse po pravici, sem pripravljen po-zabiti, da si mi prej lagala...«

Slišati je bilo, kako dekle hlipa in se obnavlja.

»Bi rada vode? Toliko solza človeka napravi žejnega...«

Pila je z žejnimi požirki, da je bilo slišati požiranje celo za steno, za katero je sedel Savo.

»No, boš zdaj povedala?«

»Ko sem prišla k bratu, sva šla v gostilno. Komendant mu je dal nekaj ur prosto. Kmalu se je zbralo okrog naju več znancev in domačinov. Nekateri so odhajali, drugi prihajali. Čez precej časa, ko sem se skoraj že pripravljala na odhod, je prišel neki neznani domobranec in mi rekel, naj grem k njim, ker bi me rad videl njihov oficir. Šla sem, tudi brat mi je prigovarjal, naj grem, češ da je tisti oficir dober fant in zelo vpliven. Da ima glavno besedo pri dopustih in premeštitvah... Peljal me je nekaj ulic proč, kam, točno ne vem, ker nisem bila še velikokrat v Kočevju...«

»Torej si bila tam že večkrat? O tem se bova že še pogovo-rila. Zdaj pa nadaljuj!«

»Prišla sva v lepo pisarno. Tam me je gospod lepo sprejel, mi ponudil piškote in čokolado, dal za očeta zavitek tobaka, potem pa mi je pokazal še tisti paket. Vprašal me je, če ga lahko nesem gospodu kaplanu. Zabičal mi je, da ne smem o tem nikomur povedati. Če zvedo, da sem kaj povedala, je rekel, me bodo vzeli in ne bom več videla belega dne. V Nemčijo v taborišče me bodo poslali, je rekel, tako kot najhujšega komu-nista, če se skesa. Drugače ga ubijejo...«

»Kaj je še rekel?«

»Da paketa partizani nikakor ne smejo dobiti v roke. Če bom videla, da bi me imeli prijeti, moram paket ali skriti ali vreči proč. Če bi povedala, da je paket za gospoda kaplana in bi partizani za to zvedeli, bi gospoda kaplana ubili in bi bila jaz kriva njegove smrti. Vprašal me je, ali vem, kaj čaka ta-kega, ki je kriv duhovnikov smrti, v večnem življenju. Pekel, najhujše muke...«

»To mi kar tako poveš? Se nič ne bojiš?«

Savo je zaslišal težak vzdih, nato pa divji jok. Zasliševalec je začel dekle tolažiti.

»Ubogo, zapeljano bitje. Kaplanu ne bomo nič napravili, če le ni bilo v tistem paketu kaj takega, toda...« Savo za steno bi se skoraj ugriznil v ustnico. Zadnji hip se je zasliševalec premagal, da ni izrekel besedice, ki bi lahko vse pogubila.

»Obesila se bom! Joj, kaj sem napravila! Judeži zaslužijo vrvi!« je vreščalo dekle in si ruvalo lase.

»Nehaj, drugače te bom ukazal zvezati!«

»Fuj, svinja komunistična, in jaz, še hujša svinja! Le kaj mi je bilo, da sem to počevala! Dajte mi vrvi, vrv in trideset srebrnikov v usta, če jih imate, strganci, ušivci...«

Pridrvelj so drugi, slišati je bilo mikastenje in privanje. Končno se je za steno vse umirilo. Savo je zaslišal pridružen smeh:

»Za nekaj časa mi je tala 'skojevka' skazila obraz,« je rekel nekdo. Drugi pa je skušal dekle tolažiti:

»Če se obesiš, napraviš še en hud smrtni greh.«

»Napravite konec temu!« je izza stene ukazal Savo. »Peljite jo v klet, v posebno sobo. In dobro pogledajte, da ni tam kaj takega, da bi si res kaj napravila.«

Ko so jo odpeljali, je šele stopil izza stene. Kaj pa zdaj, je pomislil. Sklicati posvet? Nastopil je odločilni trenutek v vsej zadevi, usodni preobrat. Krivca že skoraj imamo, bolje rečeno, vemo, kdo bi utegnil biti. Samo dokazati mu je še treba... Končano je tavanje po megli in temi, v temnem gozdu. Zdaj že imamo pot, čeprav je to slaba steza. Samo naprej po njej je treba iti in lahko kaj kmalu pridejo iz gozda na cilj.

Sklicati posvet...

Zbrali so se naglo, saj nihče ni bil daleč. Savo je imel na obrazu slovesen izraz, tak kot bi po dolgem času lakote spet jedel bel kruh.

»Preklemski lisjak,« je dejal nekdo. Ni rekel, kdo naj bi bil lisjak, toda Savo in večina drugih je vedelo, da je mislil na kaplana.

»Kaj bi utegnilo biti v tistem paketu, za katerega je oficir zabičeval dekletu, kako ne sme povedati nikomur, da je za kaplana in da partizani ne smejo zvedeti, kaj je v njem. Nekaj težkega, menda knjige...«

»Menda domobranski oficir ve, da zaradi še tako strupeno pisanih knjig kaplana niti koga drugega ne bomo ubili...«

»Mogoče pa jo je samo strašil...«

»Orožje tudi ni moglo biti. Orožja je vsepovsod na kupe. V sedanjih časih ni težko dobiti mitraljeza, bomb je vsepovsod zadosti, s puškami se že otroci igrajo...«

»Strup. Čemu naj bo kaplanu strup?«

»Če ni kak del za radijski oddajnik? Baterije, ali ena velika? Navodila, šifre?« je ugibal Savo. Spogledali so se.

»Po vsej verjetnosti bo to...«

Kot blisk je tisti hip Sava spreletela misel, daljni spomin na kaplana Stanislava. Sredi stavka mu je zamrla beseda na ustni-cah, udaril se je z dlanjo po čelu.

(NADALJEVANJE)

V majhni primorski vasi Staroselo pri Kobari-du se je leta 1915 v števil-ni bajtarski družini rodil Alojz Rukli, ali kakor ga je poznalo njegovo ljudstvo in njegovi fašistični sovražniki — Kmetič. Kot je družina do-raščala, tako so se Ruklijevi eden za drugim poslavljali od domačega ognjišča. Bili so vsi zavedni Slovenci. Skromne zaposlitve so dobili v raznih drugih državah.

Ze v mladosti je Alojz za-sovražil fašizem in izkorišče-valce vseh barv. Ker ni mogel prenašati italijanske okupaci-je, se je v upanju, da bo v Ju-goslaviji našel zatočišče, ile-galno podal čez mejo, kjer se je kot delavec zaposlil v kranjski Iskri.

Vseskozi je bil naprednih misli. V raznih časopisih smo srečavali njegove podlistke, s katerimi je bodril Slovence,

Tedaj je bil izdan. Italijani so ga aretirali in odpeljali v go-riške zapore. Skoraj dva me-seca niso dovolili svojcem, da bi ga obiskali; strahotno so ga mučili in še ob prvem dovo-ljenem obisku je imel temne podplutbe in po hrbtu krvave kraste. Obsojen je bil na 30 let ječe.

Kapitulacija Italije je tudi njemu prinesla svobodo. Kot drugi zaporniki se je Kmetič vrnil domov še pred priho-dom Nemcev. Pogumno je po-prijel za delo in ustanavljal NOO na območju takratne »kobariške republike«. Bil je sekretar okrajnega komiteja KPS za Kobariško in član okrožnega komiteja KPS za Tolminsko, po reorganizaciji julija 1944 pa član okrožnega komiteja KPS za zapadno Primorsko. Tedaj je svoje delo posvečal predvsem ljud-stvu Slovenske Benečije in

hajam na proces v Trst, kjer se bo odločilo o moji usodi. Ne žalosti se, kajti tvoj Lojze je izbral med častjo in stra-moto in odločil se je za čast. Če umrem, umrem z visoko dvignjeno glavo, umrem za to, za kar se že tisoči umrli. Ne bom tajil, sanjal sem ob tebi lepo življenje, sanjal sem ob tebi srečo in mir svoje duše. Toda usoda mi je nemila. Mor-da odhajam za tisočimi, toda odšel bom s Kajuhovo pesmijo na ustih: »Mama, lepo je živeti, toda za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti!...« Če pride od tega, da mi pretr-gajo nit življenja, ti pred smrtjo pišem še eno pismo. Ako se srečno vrneš domov, ohrani ju za spomin. Ako se srečno vrneva oba, nama bo-sta najtrdnjše vezi ljubezni in jih bova še v poznih letih prebrala... Sedaj korakamo v temine, v katerih morda utonemo, toda zarja lepše bo-dočnosti že vstaja. Takrat se spomni-ti tudi nas in visoko dvigni glavo, ko bo pesem do-nela preko grobov, pesem Kot

Borec in pesnik s Kobariškega

živeče pod italijansko okupa-cijo. V njem se je porodilo tudi nagnjenje k pisanju do-moljubnih, socialnih in revo-lucionarnih pesmi. Čeprav je kančal samo osnovno šolo, so njegove pesmi ocenili kot čustvene in da iz njih zveni pristna gregorčičevska poezija. Nekaj jih je bilo objavljenih v raznih listih, mnogo pa je tudi izgubljenih.

Kmetič je vse svoje moči posvečal delavskemu gibanju. Bil je med udeleženci znane stavke avgusta in septembra 1936. Nekajkrat se je sestal z našim rojakom dr. Vilfanom in drugimi naprednimi tovari-ši. Bil je odkritosrčen, tova-riški in zelo skromen. Njega-va prepričevalna beseda je vsakomur segla do srca.

Po razpadu predaprilske Jugoslavije se je vrnil med svoje rojake kot organizator vseh ljudskega upora. Njegovo delo je postajalo iz dneva v dan težje, ker ga je zasledo-vala italijanska kvestura. Avgusta 1942 so mu prepove-dali vsakršno gibanje iz kraja v kraj. Kljub temu se je v težkih ilegalnih razmerah po-dajal s tovarišem Ferdom Kravancu-Skalarjem od vasi do vasi in ustanavljal prve od-bore OF. Njegov uporni korak je prvi zakoračil po vaseh kobariškega in tolminskega predela. Do jeseni 1942 so že bili v mnogih vaseh ustanov-ljeni OF odbori in mladinski aktivni.

Od jeseni 1942 je bil član okrožnega komiteja KPS za Tolminsko ter tajnik rajon-skega odbora OF za Kobari-ško. Prav v času priprav za sprejem brigad na pohodu v Slovensko Benečijo je zaradi naporne dela hudo zbolel. Zdravil se je na svojem domu.

Rezijske Povsod, kamor je pri-šel, so se ljudje zgrinjali okrog njega. Njegova vztraj-nost in odločnost sta bili vred-ni občudovanja, saj je prav on ustanavljal prve narodno-osvobodilne odbore v Rezijski Slovenski Benečiji.

Sovražnik je vedel za nje-govo dejavnost. Se posebno črnorokci so večkrat pridri-li na njegov dom in se znašli nad njegovo materjo. Pono-sna slovenska mati pa ni ni-koli klonila, temveč jih je za-sramovala in jim očitala iz-dajstvo domovine.

Ko se je 13. novembra 1944 s tovarišicami Natašo in Nado vračal s konference ak-tivistov za zapadno primor-sko okrožje v vasi Kras v vzhodni Benečiji, je padel v Topolovem blizu Klodičev v nemško zasedo, kjer je bil ran-jen. Nemci so ga ujeli in ga odgnali najprej v tolminske, nato pa v goriske zapore. Janu-arija so ga s transportom odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau.

Nekaj več kot dva tedna pred odhodom v Dachau, 20. decembra 1944 ob 2. uri zjutraj, je Lojze Rukli napisal v goriskih zaporih poslovilno pismo. Preberimo nekaj od-stavkov, v katerih izraža glo-boko ljubezen do svojega na-roda, pa tudi pogumnega člo-veka, ki je bil za svoje ideale pripravljen darovati svoje življenje.

»Draga Marta,

kar sem slutil, to se je zgo-dilo. Ne ustraši se, bodi trdna in ne obupaj, čeprav je moja prihodnost temna, temna. Od-

žrtve ste padli... Tako lepo je živeti, toda kljub temu, da težko umrem, se ne kesam, kar sem delal. In zopet bi rad delal in zopet bi rad umrl... Bodi pogumna, pripravljena bodi na najhujše. Bodi dekle in žena, ki zna vse po-gumno prenesti! Prisrčen po-ljub — morda preko hladnega groba, toda naj bi bil do ve-selega snidenja,

Tvoj zvesti Lojze.»

Swobodomiselnemu Lojzetu trpljenje tudi v Dachau ni bilo prizaneseno. Tik pred osvoboditvijo, 28. aprila 1945, je sestradan in izčrpan pod hudimi udarci koncentracijs-kega taborišča umrl. Ni do-čkal, da bi videl svoje ljudi živeti svobodno in da bi svobo-do tudi sam doživljal, svobodo, po kateri je tako hrepenel.

Malo je krajev po svetu, kjer raste kosovski božur. Kr-vavordeča cvetka, pri nas po-dobnemu cvetu pravimo poton-ika. Rdeča barva, simbol upora in naprednih stremeljenj.

Tudi po Kosovem polju, kjer je kosovski božur doma, ne raste več v vsakem parku

O njih, mladincih Lipljana in o njihovem mestu v širo-m kosovskem polju, naj go-vorim naš zapis.

Do Lipljana se da najlaže priti s severa iz Prištine v uri vožnje z vlakom, z juga — s

so ostale sledi njihovih nase-lj. Po prvi svetovni vojni so hitro zrasle vasi Vrelo, Magu-ra, Novo Rujce, Suvi Do, Novo Gracko. Prišleki so se semkaj napotili iz Bosne, Like, Dal-macije, Črne gore in tudi iz Srema.

Prišli so z upi na boljše življenje... Mnogi so vseeno morali iskati kruha v »pečal-bi«, v podzemnih rovinah rud-nikov Trepče in Goleša, na

Rdeči božur — simbol Kosova

ali na gričih. Na nekaj po-dročjih so ga uspeli ohraniti: ob spomeniku junakov zgodo-vinske kosovske bitke (leta 1389) nedaleč od Prištine, tu in tam pod hribi in posebno v okolici mesta Lipljan.

Po obronkih, skritih v gr-mičju nad bližnjim Grackim, se je te dni razcvetel prvi ko-sovski božur. Prebivalci Lip-ljana so ga prišli utrgati; nesli ga bodo na spomenik borec.

Ustno izročilo pravi, da so prebivalci Lipljana in okoli-ških vasi že pred 577 leti no-sili kosovski božur na prsih, v boju proti osvajalcem. Ko-sovski božur je cvetel naprej. Pred trindvajsetimi leti so kosovski junaki posejali svojo kri tod okoli in iz nje so zra-stli novi kosovski božuri. Kap-lje krvi mladenčev in mla-denk so padle na obronkih Li-povice, po planotah Goleša, v Vrelo, Suhem Dolu, Liplja-nu. Mladi uporniki so odšli na Šar planino, Skopsko Crno go-ro, Jablanico, na valovita polja. Odšli so in se niso vr-nili, da bi vzradostili svoje domače. Ostali so v valovih surove vojne.

skopske strani — pa skozi Kačanjsko klišuro. Danes je to mlado mesto s še mlajšo in-dustrijo, sedežem občine in obširnimi žitnimi polji.

Davno, pred več kot dva-tisoč leti, so bila tod naselja redka. Mnogo hord in kolon je šlo skozi Lipljan in okoli-ške vasi med planinama Ne-rodinka in Zegovcem. Vsaka vojska je prinesla nove teža-ve staroselcem, ki so že tako bomo živeli. Tudi kasneje je bil predel le malo naseljen, posebno pod Golešem. V mi-nulem stoletju je otomanski imperij hotel po vsej sili na-seliti svoje ljudi; v današnje Vrelo so poslali 70 družin s Srednjega vzhoda. O njih je malo znanega, ve se le, da jih je zvečine ugonobila bolezen in močvirja — torej malarija in boleznj prebavil. Komajda

gradbiščih železniških prog in cest. Zemlja je bila preskopa za vse... Toda kljub temu so se vsako jesen redno vračali na svoje nove domove, na skromna polja, ki so jih vzljubili. Kljub »pečalbi« so tesno zrastle z novo zemljo.

Prišlo je leto 1941. Kot strela z jasnega je prihrumel okupator s severa in juga. Naglaj se ljudem strah za golo življenje v kosti. Napadi roparjev in požigalcev so pre-bivalce še bolj zbegali. Njive so nudile žalostno sliko v jeseni, opuščene in nepožete. Okupa-tor je pustil del svojih voja-kov, da so se zdijvali nad ne-dolžnimi, ženami in starci. Prebivalci se od prvega pokola niso več vpraševali — zakaj! Vzdignili se je punt, neenako-

● Nadaljevanje na 10. str.

»Primeren« dar. Neki Rade Zo-rić iz Titovega Užica se je oglašil v stolpcu beograjske »Politike«

Norci, ki svobodno letajo po svetu. General Curtis le May, biv-ši šef ameriškega letalstva, se je »odlikoval« že 1965. leta, ko je de-jal, da mora bombardiranje »vr-niti Severni Vietnam v kameno dobo«. Nedavno je bleknil nekaj podobnega: »Komunisti morajo premisliti, kakšno ceno bodo pla-čali. Mi pa moramo uničiti naj-prej njihove možnosti za vojskova-nje, potem pa, če bo potrebno, tudi vse njihove naprave za pro-izvodnjo. Uničiti moramo vse, da ne bo ostal kamen na kamnu od vsega tistega, kar je v Severnem Vietnamu ustvaril človek. »Kaj pa človek? Le May ni pozabil na človeka, rekel je: »Civiliste bomo opozorili, naj se preselijo...?«

V vrstah ameriške vojske v Vietnamu je 11 odstotkov črncev, vendar jih v bojih pade več kot 11 %. Pentagon, t. j. ameriško voj-no poveljstvo, skuša tole takole pojasniti: črnci so manj izobra-ženi ter jih uporabljamo samo za opravljanje dolžnostnih nalog (očit-ro za najnevarnejše, kjer človek najlaže izgubi glavo); največ jih je pri pehoti, ki ima največje iz-gube. Naposled so se gospodje iz Pentagona znebili še te le: »Nikdar ni nihče od vojakov pešcev zahte-val, da bi imeli kdove kakšne mož-gane!« Menimo, da bi morali gos-podje, ki vedrilo in oblačijo v Pentagonu, imeti ne kdove kakš-ne, vendar pa vsaj povprečne možgane!

Prince Henri d'Orleans, pariški grof, poglavar družine istega ime-na, ki je nekdanji vladala v Fran-ciji, je vsaj toliko pameten, da ne misli na francoski prestol. Razni pariški čevkači pa pravijo, da bi utegnil prav on naslediti de Gaul-la. Znano je, da je pariški grof degolevec in da mu je de Gaulle naklonjen. De Gaulle je rekel tik pred zadnjimi parlamentarnimi vo-ljami, da bi utišal take in po-dobne čevkače: »Pariški grof je prav zmoglen človek ter bi lahko prav zares bil imeniten predsed-nik — Rdečega križa...«

Značilno! Bivši zahodnonemški kancler Adenauer je rekel časniki-jem po vrnitvi iz Pariza, kjer je bil de Gaullov gost: »Kadar ko-li se mudim v Elizejski palači (se-daj predsednika francoske repub-like), se počutim, kakor da sem doma«. Tako se je tudi Hitler počutil doma povsod, koder je to-potal s svojim škornjem!

Pazite na podstavke! »Ko rušite spomenike, pazite na podstavke, ker jih boste še vedno lahko upo-rabili!« je napisal v »Nepočasnih mislih« poljski satirik Stanislaw Jiri Lec.

DROBNE zanimivosti

• Umrljivost je, po najnovjših podatkih OZN, znašala v časovnem razdobju od 1960. do 1964. leta 16 oseb na 1000 prebivalcev. Deset let pred tem razdobjem pa je stopnja umrljivosti na svetu znašala 18 oseb na 1000 prebivalcev.

• Skupna dolžina železniških prog v LR Kitajski znaša 80.000 kilometrov. V zadnjih petih letih so Kitajci zgradili 5000 km novih prog. Kljub velikim uspehom v razvoju železnice po 1949. letu je promet v kitajskem gospodarstvu — ozko goro. Dolžina avtomobilskih poti v LR Kitajski znaša 550 tisoč kilometrov, število avtomobilov pa — po cenitvah — 250.000 do 300.000 vozil.

• Izkopavanje v mestu Mexico. Pri izkopavanju v tem mestu v času od 1948. do 1960. leta so našli v 70-metrski globini okamenjena cvetna koruzna zrna, ki so, po ugotovitvah znanstvenikov stara 80 tisoč let. Raziskovanja v nekih jamah doline Tehuacan v Mehiki, ki so jih opravili v času od 1961. do 1963. leta, so odkrila ostanke koruznih storžev iz dobe od 5200. do 3400. l. pred našim štetjem. Storži so bili drobni, pravz-

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Proces se začne

Pripravljena je bila sodna palača s svojo hotelsko organizacijo. V velikanski restavraciji v prvem nadstropju so obedovali sodniki, odvetniki in novinarji: menu je bil za vse enak. V pritličju so bili brivski in frizerski salon, zdravniška ambulanta, krojaška delavnica, likalnica, čevljarška delavnica in pralnica. Razen tega so bili v palači čitalnica, knjižnica, poštni urad, banka, prodajalna spominkov, ropotarnica, v kateri sta dva nemška ujetnika pomagala zavijati pakete, delavnica za popraviljanje pisalnih strojev in dobro založena trafika. Največja mesta sveta so bila povezana z Nürnbergom po telefonu, teleprinterju, brzjavu in radiu. Vsako besedo, ki je bila izgovorjena v sodni dvorani, so zapisali stenografi in posneli na magnetofonski trak, potem pa prevedli in ciklostilno razmnožili. To so opravljale tri skupi-

ne strokovnjakov, ki so se menjavale na osem ur. Novinarji so dobili ciklostirana besedila, kadar so hoteli.

Mednarodno sodišče je začelo delati 20. novembra ob desetih dopoldne. Obtožence so pripeljali z dvigalom, ki so ga montirali Američani in katerega vrata so se odpirala natanko za zatožnimi klopmi. V dvorani so bile klimatske naprave. Velike črne zaves, ki jih je premikal električni motor, so zmemrom prekrivala okna: zato je v dvorani nenehno gorela neonska luč. Nad sedeži za sodnike je bil napis iz bronastih črk: Fiat Justitia.

Vodja sodne pisarne Harold Willay je prvi stopil v dvorano in izrekel običajne besede: »Gospoda! Prihajate sodišče!« Vsi so vstali in pričakali štiri sodnike in njihove namestnike. Prisotnih je bilo 240 novinarjev, med njimi pet nemških. Predsednik sodišča angleški sodnik Geoffrey Lawrence je naznanil, da gre za »edinstven proces v zgodovini«, ki je »izredno pomemben za milijone ljudi na vsem svetu«.

Branje obtožnice, ki je obsegala 25.000 besed, je trajalo do petih popoldne. Zločini, zaradi katerih naj bi sodili obtožencem, so bili štirje: zarota zoper mir, zločini zoper mir, vojni zločini in hudodelstvo zoper človečnost. Obtoženci so rado vedno gledali okrog sebe na vse, kar je bilo pripravljeno zaradi njih. Izmed vseh se je bržkone najbolj zabaval feldmaršal Keitel, ki si je nadel slušalke in nenehno sukal gumb, da je poslušal prevod v nemščini, francščini, ruščini in angleščini. V prostoru, ki je bil rezerviran za publiko, je neki gledalec kazal vsem okrog sebe neki londonski dnevnik s karikaturami o procesu: na njej je bil Goering, ki je naveličano gledal sodišče in rekel: »Pha! Mi bi to opravili dosti bolje!«

Nekaj po poldnevu so zasedanje prekinili in vsi razen obtožencev so zapustili dvorano. Obtoženci so jedli kar na zatožni klopi, pri tem pa se pogovarjali med seboj in s svojimi zagovorniki. Ribbentrop je pripovedoval Hessu o atomski bombi. Hess je vprašal, kaj je to. Nekdanji zunanji minister mu je skušal pojasniti strukturo atoma. Hess pa je začuden vprašal: »Atom? Kaj pa je to?« Potem se je približal Goeringu in mu rekel: »Prepričan bodi, te komedije bo kmalu konec in čez mesec dni boš nemški fuhrer.« Julius Streicher je rekel psihologu Gilbertu: »Tule dvorano dobro poznam. Tule sem bil že enkrat obsojen. Bilo je pred leti, na začetku nacistične.« »Kolikokrat so vam že sodili?« je vprašal zdravnik. »Oh, dvanaestkrat ali trinajstkrat. Toda to je že stara zgodba.«

Proti koncu razprave je Ribbentrop rekel, da mu šumi v ušesih in da ima vrtoglavico. Prosil je, ali sme ven. Stražar ga je spremil v celico. Ko je šel po hodniku, je teleprinter tipkal novico, ki je zadevala ravno njega: v kleti nekdanje nemške ambasade v Londonu so zaplenili 20.000 steklenic šampanjca, renskega vina, konjaka in drugih pijač, ki jih je Ribbentrop zapustil januarja 1938, ko so ga odpoklicali v Nemčijo, da je prevzel zunanje ministrstvo.

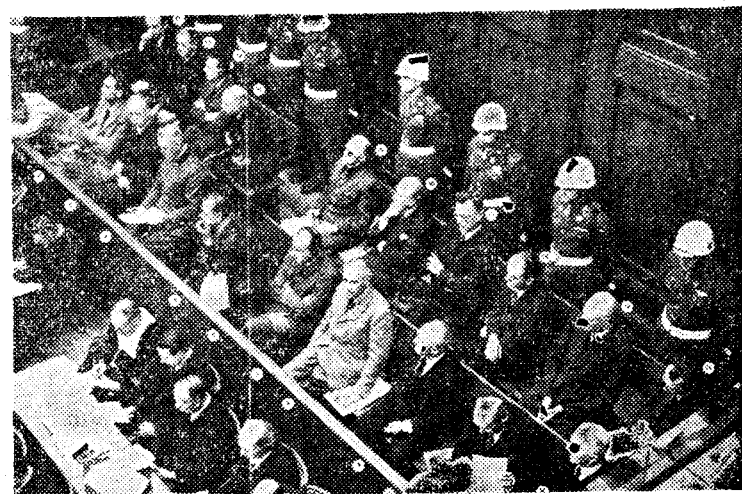
Drugi dan je ameriški javni tožilec Robert H. Jackson po anglosaški proceduri vprašal obtožence, ali se čutijo krivi ali ne. Vsi so soglasno odgovorili: »Nisem kriv.« Nato je Jackson rekel: »Zločini, ki jih namera-

vamo kaznovati, so bili premišljeni in so imeli tako strahotne posledice, da jih človeštvo ne more spregledati, zakaj grozi mu, da bi bilo uničeno, če bi se ponovili.« Potem je zgodbeno in z nekaj presunljivimi podrobnostmi govoril o množičnih deportacijah in iztrebljanju Židov. Goering in Schacht sta pisala. Streicher, najhujši antisemit na svetu, pa je mirno žvečil košček ameriškega žvečilnega gumija.

26. novembra je v Nürnbergu prvič snežilo. Ljudje so brskali po ruševinah za kurjavo. V listu »Nürnberger Nachrichten« je izšel oglas Emmi Heintz: »Med Nürnbergom in Behringersdorffom sem izgubila usnjeno rokavico. Najdite jo prosim, da mi jo vrne.« V mesto, v katerem so prebivali prikazniki, je dan prej prišel sovjetski podkomisar za zunanje zadeve Andrej Višinski. Ameriški tožilec ga je povabil v Grand hotel in mu priredil kosilo, ki se ga je udeležilo štirideset ljudi, med njimi vsi sodniki. Višinski je prišel s Stalinovim predlogom, naj proces čimprej končajo. Dan po banketu je šel na razpravo.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE Svilanit KAMNIK

Obtoženci na klopih v nürnberški sodni dvorani: Hermann Wilhelm Goering (1), Rudolf Hess (2), Joachim von Ribbentrop (3), Wilhelm Keitel (4), Alfred Rosenberg (5), Ernst Kaltenbrunner (6) — njegov sedež je prazen, ker je bil v bolnišnici, Hans Frank (7), Wilhelm Frick (8), Julius Streicher (9), Walter Funk (10), Karl Doenitz

(11), Erich Raeder (12), Baldur von Schirach (13), Fritz Sauckel (14), Alfred Jodl (15), Franz von Papen (16), Arthur Seyss-Inquart (17), Albert Speer (18), Konstantin von Neurath (19), Hans Fritzsche (20), Hjalmar Schacht (21). — Med obtoženimi ni Roberta Leya, ki je naredil samomor pred začetkom procesa, in Martina Bormanna, ki so mu sodili v odsotnosti

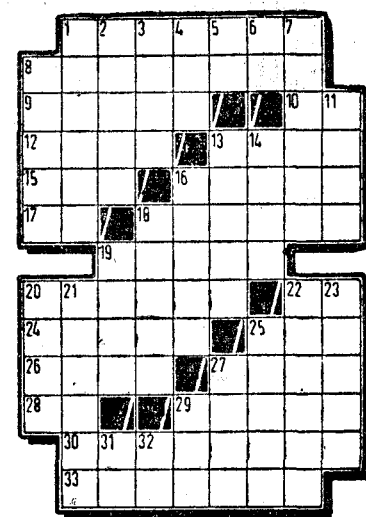
Ko se je pojavil, so se vsi obtoženci zastemili vanj. Najpogostejše ga je gledal Goering, ki ga je videl prvič.

Med odmorom za kosilo je Frank pokazal drugim pismo, ki mu ga je napisala žena: »Nimamo kaj jesti. Otroke sem morala poslati na cesto, da so bežali za kos kruha.« Frank je rekel Rosenberg: »Ali je bilo to rušenje, ta revščina potreb-

na? Ali je bilo kaj smisla v tvoji rasistični politiki?« Rosenberg je molčal, Frank, Fritzsche in Schirach pa so ga zasuli z obtožbami, očitačjo mu predvsem razisem. Naposled je Rosenberg vzkliznil: »Nisem verjel, da bo prišlo do takšne morije. Hotel sem le najti rešitev rasnega vprašanja.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Križanka

VODORAVNO: 1. snov za izdelovanje sveč, 8. priimek in ime narodnega heroja, prvega komandirja

Štiske čete, padel 1. aprila 1945 na Ogalicah pri Voškem, partizanski imo Maks, 9. sadje s trdo lupino (množina), 10. osebni zaimke, 12. reka na Finskem, ki se izliva pri Halonenu v Botnijski zaliv, 13. izravnana, plačila odvezan (tukaj), 15. del voza, 16. priimek narodnega heroja iz Tilove Korenice, po poklicu profesor in publicist, umrl leta 8. 7. 1941. v Zagrebu (Ognjen), 17. primorski vzkliz, 18. eden izmed gradov na Dolenjskem, ki je bil z odlokom IO OF 6. 4. 1942 razlašen kot veleposesniška imovina, 19. tipka, 20. ena izmed čet, ki je delovala v okolici Hirske Bistrice leta 1942, 22. osma in sedemnajsta črka abecede, 24. ista, 25. reka v Nemčiji, pritok reke Isar, 26. odski prikaz, 27. pristanjsko mesto v Izraelu, v zalivu Agaba, 28. dva enaka samoglasnika, 29. pokrajina v severni Kitajski, ob kolenu reke Kuang Ho, 30. vasi na Gorenjskem, znane po hudi bitki januarja 1942, Nemci so jo popolnoma uničili, 33. svetniški sij, slava (tukaj).

NAVPIČNO: 1. vrsta, skupina, zbirka, 2. znameniti vodnjak v Rimu, 3. gorsko jezero na otoku Tasmaniji, 4. naziv avtomobila tvrdke Citroen, 5. avtomobilska oznaka Reke, 6. kemični znak za jodid, 7. novost, vest, 8. vas na Kočevskem, ki so jo Italijani bombardirali 5. 6. 1942, 11. prislov: Že tako, tako in tako, 13. otok v Grčiji, na katerega so Nemci izvršili zračni desant in ga zavzeli, 14. domač izraz za napet, 16. tako dela konj, 18. rusko moško ime, 19. snov, tvarina, 20. letoviški kraj v Južni Tirolski, v vzhodni Ortlerja, 21. reka v Sibiriji, pritok Šilke, 22. gumijast vrtni čevlji, 23. domača žival, 25. čistilno sredstvo, 27. torej (tukaj), 29. star izraz za vrh, 31. dva soglasnika, 32. ploskovna mera.

prav storži divje koruze. Tedaj niso gojili koruze, marveč so nabirali kar divjo koruzo in jo uporabljali za preživetje. V drugih krajih so našli na druge ostanke koruze s postopno vse večjimi storži, o katerih menijo, da segajo v 3400. leto pred našim štetjem in v novejšo dobo. Ta koruza je bila, to je očitno, že gojena. Takšno koruzo je našel že Kolumb. Kmalu so ugotovili, da je bila osnova civilizacije Indijancev v Andih v Mehiki — pridelovanje koruze, kakor npr. v Evropi pridelovanje pšenice, v Aziji pa riža. Azteki so celo častili boginjo koruze, ki so ji darovali tudi ljudi.

• Pametni idioti. Ta pojem uporabljajo v psihiatriji (znanost o zdravljenju duševnih bolezni) za ljudi, ki so na splošno intelektualno močno nerazviti, ki pa kažejo na posameznih področjih duševnega življenja nesrazmerno, kdaj pa kdaj celo izredno nadarjenost. So ljudje z manjšimi duševnimi zmognostmi, ki pa so izredno nadarjeni za računanje na pamet ali ki imajo izreden spomin. Nekateri pravijo takim ljudem tudi: nadarjeni slaboumneži.

• Moderna zgodba o lačni vrani, ki krmili smrt vran. Po neki statistiki dela v ZDA približno 100 tisoč inženirjev, zdravnikov in strokovnjakov iz tujih dežel, tako da so ZDA pri njihovem šolanju »prihranile« kakšne štiri milijarde dolarjev. V »Politiki« z dne 12. marca t. l. beremo, da prekaša ta vsota celotno pomoč, ki so jo ZDA dale drugim dežlam po 1949. letu.

• Najstarejši švedski novinar Lars Olson živi v Trelleborgu. Olson ima več kot 90 let in je nedvomno najstarejši aktivni skandinavski novinar in morebiti celo najstarejši aktivni novinar na svetu. Olson zbira vsak dan novice za dva časnika. Pogosto se dogaja, da vzpostavi z ljudmi pristnejše stike in napiše boljša poročila, kot njegovi mlajši stanovski tovariši, od katerih bi lahko marsikateri bil njegov vnuk. Lars Olson pa ni le novinar, napisal je tudi več zbirke pesmi in nekaj prav uspešnih priljubljenih gledaliških iger.

• Televizijski stolp, ki ga gradijo na periferiji Moskve, bo zgrajen iz armiranega betona in bo stal na desetih »nogah«. Precelji stolpa je že dograjen. Ko bo stolp popolnoma dograjen, bo 7 antenami vred dosegel višino 525 metrov in bo najvišja zgradba v sovjetskem glavnem mestu.

• TV 15. Izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in knjižnica ZKP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopitarjeva 2 — Lisi ureja uredniški odbor — Letna naročnina .600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din. oziroma 10 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava TV 15, Ljubljana. Beethovnova 10, pritličje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun (pri Narodni oanki 501-8-29) — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Borci, obiskujte predstave kinematografov...

- KINO »UNION«, CELJE
Od 28. 3. do 31. 3. 1967 »Grom in peklo«, francoski barvni film od 1. 4. do 4. 4. »Vesela dekleta«, ameriški barvni film
- KINO »METROPOL«, CELJE
Od 28. 3. do 31. 3. 1967 »Plavalna skina ljubezen«, češki film od 1. 4. do 4. 4. »Na pomoč!«, angleški barvni film
- KINO »DOM«, CELJE
Od 27. 3. do 30. 3. 1967 »Prebujanje podgan«, jugoslovanski film od 31. 3. do 2. 4. Rezervirano za delavski oder od 3. 4. do 5. 4. »Sedmi kontinent«, jugoslov.-češki barvni film
- KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA
Od 29. 3. do 31. marca 1967 »Rdeča latarnica«, grški film o medvojni razmerah v severni grški provinci, o neznačajnosti žensk, ki so v sili razmer, zašle na negotovo pota.
- KINO »VEVČE«, VEVČE
29. in 30. marca 1967 »Dnevi preizkušnje«, jugoslovanski vojni film
- KINO »PARK«, MURSKA SOBOTA
29. in 30. marca 1967 »Pri črnem konjčku«, avstr. barvni film. Predstave ob 17.30 in 20. uri 31. 3. in 2. 4. »Banditi Arizona«, amer. barvni CS film. Predstave: 31. marca ob 17.30 in 20. uri, 2. aprila ob 10.15, 17.30 in 20. uri 3. in 4. aprila »Zločin v Barceloni«, francoski film. Predstavi ob 17.30 in 20.

Nadaljevanje z 9. str.

praven boj za obstoj, za golo žitje.

Največja dragocenost vsake hiše je čez noč postala puška. Ljudje je niso ljubili, naenkrat pa je bila edini izhod. Morali so jo imeti, da bi ohranili svoj dom in družino. Okupator je ubil vsakogar, ki je ni dobro skrnil. Vseeno so iz prenekaterega hleva odvezali zadnjo kravo, da so jo zamenjali za puško.

privrženost narodnoosvobodilnemu gibanju. Ilegalci iz vseh krajev Kosova in Metohije so se zbrali v okolici Lipljana; ustanovili so nove partijske celice, aktivne Skoja in odbore APČ.

Velik dogodek za prebivalce je pomenil prihod prvega partizanskega odreda »ZENEL AJDINI«, ki mu je poveljeval Fadil Hodža. To je odprlo Siptarjem oči, saj so dotlej mislili, da niso vključeni v

in psi obkolila vas, v kateri so nočili Emin Duraku, Mita Miljković in tovariši. Eminu so ustrelili, ko se je hotel vreči preko ograje, ujeli so Miljkovića. Padel je prvi junak — domačin. Zločini in ustrahoval ljudstva, nasprotje v Vrelo so se pričeli takoj pripravljati na sprejem partijskih voditeljev Kosova in Metohije. Medtem Fadil Hodža s svojim odredom uspešno napada sovražnika na severu.

Domačini mi pravijo, da si prihodnje generacije ne bodo mogle niti predstavljati strahot, ki jih je prineslo tisto jutro. Niti najbolj strastni lovci ne bi znali uprizoriti bolj divjega pogona na zver! Streljanje, kriki, ogenj in kri so preplasil tudi najbolj hrabre. Metez je še stopnjeval jok žena in otrok.

Z obupnimi napori se je večina ilegalcev prebila iz železnega obroča. Leteča enota

Mlada Mileta Aksića so vrgli v vhod železniške postaje. Lovili so ljudi in jih pošiljali gledat ubitega. Fašisti so z bajoneti grozili vsakomur, da je moral breniti mrtvo telo. Ljudje jih niso poslušali.

Privedli so Anko Aksić, mater mrtvega junaka.

»Ča poznaš?« jo je nadrl oficir.

Partizanska mati se je sklonila nad sinovo truplo. Zagledala se mu je v oči.

Rdeči božur — simbol Kosova

Skupna nevarnost je pobrala vse, ne glede na narodnost in vero. Prejšnje spore in spritje so pozabili. Osnovni so prve »vaskne desetine«, vode in čete. Ob vzhodu v vasi so čakale straže, pripravljene odbiti roparje. Neuki kmetje so postajali borci, brambovci, partizani. Ob siromašno ljudstvo, prepuščeno na milost in nemilost fašistom in roparjem, se je prva postavila Komunistična partija. V Vrelo je že od leta 1940 delovala celica, ki je takoj organizirala vaško stražo. Partija je zbirala ljudi, učila jih je o položaju pri nas in v svetu, o nujnosti odpora. Komunisti so učili mlade, kako ravnati s puško.

Tako je zgodovinsko ugotovljeno, da so številne vasi in naselja od konca leta 1941 do jeseni 1942 predstavljale napol osvobodeno ozemlje. Mladina je javno kazala svojo

upor in da jih nekateri črté. Prve bele kape z rdečo zvezdo so utrdile močan temelj bratstvu in enotnosti. Odred Zenel Ajdini je ostal nekaj dni v Grackem, kjer je pripravil veliko proslavo 25-letnice Oktobrske revolucije. Lipljanski mladinci so tisto leto pripravili po okoliških vaseh več proslav in mitingov.

Okupatorju uporniško gibanje ni dokazalo, da je pokoril Lipljan in okolico. Moral je najti izdajalce: peščica krvoskruncev je za prgišče novcev izdala svoje brate in sestre.

Konec novembra 1942 je prva nesreča udarila na Gracko. Neke noči je odšla skupina partijskih delavcev (ilegalcev) v bližnji Suvi Do. Spremljali so jih mladinci. Padel je sneg, ostali so sledovi spremeljencev z bočnih strani. Zjutraj je policija s pomagači

Rojeva se leto 1943, najbolj krvavo v zgodovini Lipljana. Okupator na veliko lovi simpatizerje partije in člane upora. Partizani se morajo začasno pred premočjo (neki vir navaja razmerje 70:1!) umakniti na zahod v gozdove. Ilegalci odhajajo v partizane. Na posebnih tečajih se urijo ravnarja z orožjem. V Suvem Dolu je ostala dvajsetorica skojcev in komunistov, med njimi Aca Marović, sekretar okrožnega partijskega komiteja. Robert Gajdek (isti vir pravi, da je prišel iz Slovenije), Vaso Bošković-Mile in Stanoje Aksić, današnji predsednik skupščine Avtonomne pokrajine Kosova in Metohije.

14. januar

Vas Suvi Do se je zbudila pod snegom in blokado letelce enote kapetana Džona.

fašistov je sklenila dvojen obroč, na strateških točkah pa so postavili mitralješka gnezda. Široko polje s kupi koruzne slame je predstavljalo edino zaklonišče, skrivališče pred pobesnelo okupatorsko bando.

Trojka se ni mogla rešiti. Robert Gajdek je bil bolan, Aca Marović mu je hotel pomagati. Mileta Aksića je zvrnil puškomitraljez, ki je kosil svinčeno smrt na koncu vasi. Aca Marovića so strelji pribili na tla, še je dihal in bodril ostale. Potem so fašisti vse ujele privlekle sredi vasi. Skupaj so zgnali staro in mlado Suvega Dola. Ujete partizane so strahotno mučili s puškimi kopiti, nato pa odvlekli v zapor. Naslednji dan so Gajdeka in Marovića ustrelili pri lipljanskem pokopališču. S strelji v tilnik.

Imela je štiri sinove, Mile je bil najlepši.

Sepetaje je govorila: »Kako lep fant.« Nato se je obrnila h krvnikom in ponosno vzvratno odgovorila: »Ne, ne poznam ga.«

Strahote so se nadaljevale. Prvega februarja je v hiši Andrije Samardžića odkrili desetorico partizanov. Devet jih je poklonilo svoja mlada življenja za novo življenje. Anka Aksić je žrtvovala še enega sina — Vidoja.

V tistih dnevih se je ponovila zgodovina. Matere iz zgodovine — majke Jugoslovcev — so se odele v črno. Jokaje so pokopale svoje sinove, mladce iz mnogih krajev, na njihove grobove so položile šope kosovskega božura, barve krvi. Tako, kot so to storile žene in matere leta 1389...

Janez Grčar